

VMol
269
44

WIDENER LIBRARY

HX PIWA 6

VMol
269
44

WIDENER LIBRARY

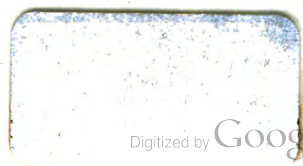
HX P1WA 6

V Mol 269.44

HARVARD
COLLEGE
LIBRARY

76 1.

Ukrainian
Knowledge Society
46 East 7-th Street,
New York, N. Y.

7 1.

Молієр.

ТАРТЮФ.

КОМЕДИЯ В ПЯТИ ДІЯХ.

Переклав

В. Самійленко.

Видане Редакції „Літературно-Наукового Вісника“.

У ЛЬВОВІ, 1901.

З друкарні Наукового Товариства імени Шевченка,
під зарядом К. Беднарського.

✓ Mol 269.44

✓

HARVARD
UNIVERSITY
LIBRARY
JAN 16 1975
74 * 1

74 * 1

ДІЄВІ ОСОБИ:

Пані Пернель, Оргонова мати.

Орґон.

Ельмира, його жінка.

Даміс
Марьяна } Оргонові діти.

Валер, закоханий у Марьяну.

Клеант, Ельмирин брат.

Тартюф, фальшивий девог.

Дорина, служниця Марьяни.

Пан Лояль, судовий пристав.

Поліцай.

Фліпота, челядка пані Пернель.

Дієть ся Парижі, в Орґоновім домі.

ДІЯ ПЕРША.

Сцена перша.

Пані Пернель, Ельмира, Марьяна, Клеант, Даміс,
Дорина, Фліпота.

П. Перн. Ходім, Фліпото; йди-ж! Не хочу тут баритись.

Ельм. Так прудко ви йдете, що нам не поспішитись.

П. Перн. Ви далі вже не йдїть, невісточко моя,

Бо церемоній сих зовсім не хочу я.

Ельм. Звичайність так велить, а ще-ж ви наша мати.

Але скажіть: чого вам хутко так тікати?

- П. Перн.** Бо надивили ся на сей розгардіяш.
Щоб догодить мені — є клопіт, та не ваш;
Тому від вас я йду свого спокою ради —
Бо тут сьмієть ся всяк із кожної поради
Мені ваги нема, та й не мовчить ніхто.
Та се-ж не иньше що, як двір царя Пето!
Коли...
- Дор.**
П. Перн. Голубочко! ти дуже язиката.
Сваволі й сьмілости в тобі як раз до ката.
Ти думаєш, що всім язик потрібний твій.
Але...
- Дам.**
П. Перн. А ти зовсім, мій синочку, дурний.
Я се кажу тобі, як баба до онука.
Що в тебе виросте ледащо й лодарюка,
Твойому батькові казала я давно
І виріс ти йому на горенько одно.
Мені...
- Мар.**
П. Перн. А ви, його сестричка, — ви плохенькі,
Мов тихая вода, такі собі тихенькі,
Але в такій воді як раз сидять чорти,
І ваших норівів не можу я знести.
Та ви бо...
- Ельм.**
П. Перн. Вибачай, невісточко козана,
А ти поводиш ся таки зовсім погано.
Тепер для їх обох ти матірю єси.
Який же приклад їм собою ти даси?
Марнуєш гроші так, що се мене вражає,
Вбираєш ся, немов княгиня та. Хто дбає,
Аби одно своє подружжя чарувать,
Прикрас таких по вік не стане начічлять.
Ось слухайте...
- Клеант.**
П. Перн. А ви, невістчин любий брате, —
Я рада вас любить, кохати, шанувати,
Але як би се я Оргоном тут була,
То стежечка до нас для вас би заросла.
Ви всіх навчаєте, як треба жити. Пане!
Адже-ж хто має честь, той слухать вас не стане.
Се може прикро вам? се вас не потіша?
Що ж, правду я люблю; така моя душа.
От любий ваш Тартюф без хибі і без вади...
Його послухатись усякий був би радий.
Мене то гніває, що кожний дурень звик
Про його розпускать нікчемний свій язик.
Чи стану я терпіть, щоб шельма ся побожна
Забрала всіх до рук, що й ниснути не можна!
Що як сей любий пан ухвали нам не дасть,
То вже й побавитись не вільно? От нападсть!

- Дор.** Як слухати його, та ще й поняти віри,
Що-б ми не діяли, ми чисті бузавіри,
Бо гострий критик сей огудить нас усіх.
- П. Перн.** І все що гудить він — то є правдивий гріх.
За ним ви зможете до раю доступити.
Чи син мій вас не вчив, як слід його любити?
- Дам.** Ні, сила батькова не здужає того,
Щоб я хоч трошечки любити міг його.
Я зрадив би себе, як би дививсь инакше,
Як би його діла мене вражали якше.
Пройдисьвіт сей давно обурює мене,
І я таки зроблю з сим паном щось страшне.
- Дор.** А вже-ж, хіба не глум, не сором на всі люде,
Що ми в руках усі в нікчемної прибуди?
Той ланець, що до нас без підомов прибрів,
А вся одежина на йому п'ять шагів,
Тепер, як паном став, усе те забуває,
Орудує всіма, всім рота забиває.
- П. Перн.** Ось не бреши! тоді найкращий був би лад,
Як би всі слухались його сьвятих порад.
- Дор.** Се ваша вигадка його в сьвяті запише,
А він — облуда ввесь і нею тільки дише.
- П. Перн.** Ото язик!
- Дор.** Такі — його слуга й він сам, —
Що їм без р'вниси нічого я не дам.
- П. Перн.** Не знаю, що в душі в слуги його Лорана,
Але заприсягтись готова я за пана.
А ви на його всі тому повстаєтє,
Що правди в уст його ніяк не знесете;
Бо гнівають його гріхи й думки лукаві
А Божий інтерес у його в кожній справі.
- Дор.** Так. А чому-ж його злоба неситя їсть,
Як завіта до нас хоч який небудь гість?
Чи небо гнівають почесні ті візити,
Що він про їх кричить, немов несамовитий?
А знаєте, чого він на гостей повстав? —
Бо нашу пані він до їх приревнував.
- П. Перн.** Мовчи, та з язика не вергай мов в лопати.
Бо всяк, не тільки він, вам став би дорікати.
Бо ввесь гармідер сей, що в домі тут що дня,
Карет перед двором невпинна гуркотня,
І гук від тиску слуг, що панство понаводить, —
В сусідстві поговор та всякі сльотки плодять.
Нехай у зборах тих іще гріха нема,
Але вже слава йде, а се хіба дарма?
Кле. Невже ви плетунам заткнуть хотіли-б рота?
Але на сьвіті жить яка була-б охота,

Дор.

Як би не сміли ми приймати любих нам,
 Аби не дати щó сплітати брехунам?
 Нехай би й так: ніхто до нас і ми нікуди,
 Але невже тоді мовчали-б злії люди?
 Немає способу від брехень утекти,
 То не вважаймо-ж ми на ті дурні роти,
 Живім по людському, нехай собі сороки
 Скрегочуть як хочать і дають на всі боки.
 Чи се-ж не Дафночка й не Дафнин чоловік,
 Що тріпають об нас злосливий свій язик?
 Ті що в життю самі зблудили ся з дороги,
 Найперше від усіх підіймуть вас на роги.
 Так і вишукують задля брехні чогось,
 І вже біда, як їм почути довелось
 Про приязнь вашу з ким, бо зараз перекрутять,
 І славу рознесуть, і иньших збаламутять,
 І фарби наведуть вони на вас такі,
 Що й власні вчинки їх здадуть ся менш гідкі;
 Бо як, мовляв, між нас нігде святих немає,
 То й власний їхній бруд ніхто не покарає.
 Вони-б накинули неславу на весь край,
 Щоб яко жога менш припало на їх пай.

П. Перн.

Дор.

Твоє балаканнє пропало некорисно.
 Тут про Оранту всім, здасть ся, добре звісно, —
 Побожна то душа, — а от вона, гляди,
 Не хвалить ватовцу, що йде що дня сюди.
 Се правда, приклад сей згадати вам годить ся,
 Бо панї та живе, неваче та черниця.
 Але-ж того вона тепер така свята,
 Що вже минули ся давно її літа.
 Колись молодшою була вона вродлива,
 То й до закоханих не так була спесива;
 Тепер зістарілась, її вже світ не зна,
 То й світа через те не хоче знать вона,
 Ховаючи себе під мудрістю святою,
 Бо не здолає вже принаджувать красою.
 Такий уже звичай у всіх зівялих краль,
 Їх мболодіж уся покинула на жаль,
 І щоб розважитись і трохи вдовольнитись,
 Нема їм спбосубу, як тільки присвятитись.
 І от, живуть вони немов черниці ті,
 Та судять кожного, бо бач самі свята,
 І ганяють не тому, що правди путь їм мила,
 Але що заздрість їм усї думки обсіла.
 Не вибачуть вони нікому тих потїх,
 Що, як минув їх час, тепера не про їх.

П. Перн. (до Ельм.) Тобі, невісточко, така балаканина
 Видимо до смаку, а я мовчать повинна,
 Бо наймичка твоя з плесканням не вгава;
 Але тепер і я скажу хоч слова з два.
 У найщасливішу свого життя годину
 Мій син прийняв собі таку сьвяту людину,
 Що сам Господь послав, вас бачивши в гріхах,
 Щоб розум ваш слабій направити на шлях.
 Так слухайте-ж його, як вам спасінне любе:
 Він гудить тільки те, що вас веде до згуби.
 Всі ваші бесіди, гостини і танки —
 То все лукавого мервені вигадкі.
 Про Бога там ніхто не згадує в розмові,
 Балачки-ж, пустощі й пісні на поготові.
 Там судять ближнього, беруть його на сьміх
 І брехні всякі вигадують про всіх.
 Як би розумному між вами опинить ся,
 То в його голова від крику розболить ся.
 Сто брехень заравом, хто на яку напав...
 Там лікар був один, ще й гарно так сказав:
 Се Вавилонський стовп і язиків змішання,
 Бо стівпились усі за для пащиккування.
 За вигадку таку йому таки прийшлось...
 (*показуючи на Клеанта*)
 А сей панок уже регочеть ся чогось!
 Найдіть собі дурних, та й будете сьміятись.
 (*до Ельмури* :)
 А ти... Але прощай! Не хочу вже змагатись.
 Обрид мені сей двір і кодло ваше все.
 Тепер мене сюди не швидко занесе.
 (*ударивши по щоці Фліпому* :)
 А ти загавилась і спиш уже, псяюхо!
 А, трясця!... Як візьму осе тебе за ухо!
 Іди за мною! Ну!...

Сцена друга.

Клеант, Дорина.

Кле.

А я вже не піду.
 Бою ся, щоб іанов не вскочити в біду.
 Ну, добра жіночка!

Дор.

А шкода, що не чує
 Вона, як ваша мосць отут її шанує;
 Була-б подяка вам і мабуть не жала,
 Вона-б вам добрости ще краще довела.

Кле. Без жадної вини чогось на всіх напалась.
 Чи то вона в свого Тартюфа закохалась?

Дор. Вона то ще не так; а от погляньте ви,
 Чим син її зробивсь: той збув ся голові.
 Колись розумний був, як слухав нашу раду,
 І навіть на війні не зістававсь позаду;
 Але тепер увесь свій розум загубив,
 Від коли дуже так Тартюфа полюбив.
 Рідненьким братом став Тартюфа називати,
 Йому дорожший він, ніж діти, жінка, мати,
 Бо то довірений усіх його думок
 І в ділі кожному єдиний ватажок.
 А як почне його до серденька тулити!
 Здасть ся, дівчину не можна більш любити.
 В обід його що дня на покуть садовить
 І тішить ся, як той за чотирьох троціть.
 Йому найкращі шматочки відкладає;
 Тартюф ригне, а він його поздоровляє.
 Тартюф для його все: порадник, голова;
 Він згадує весь день усі його слова;
 Щоб не зробив Тартюф, то буде все чудово,
 Оракулом стає його найменше слово.
 А той найшов дурних і вже не ловить гав
 І штучним виглядом Оргона підобгав.
 У його грошкики видурює лукаво
 І глузувати в нас добув нехибне право.
 Та що! його слуга, облесливе хлопчя,
 І той мішає ся до нас і нас навча.
 Там як почне до нас казання говорити
 Та розкидати нам стьожки, румяна, квіти!
 Осе якось порвав нам хустку на шматки,
 Що замішала ся в його „Сьвяті Квітки“,
 Говорючи, що ми без сорому змішали
 З сьвятою книжкою чортячі причадали.

Сцена третя.

Ельмира, Марьяна, Даміс, Клеант, Дорина.

Ельм. (до Клеанта) На ваше щастя ви не йшли аж до дверей;
 Були-б наслухались іще її річей.
 Але, я бачила, вернувся Оргон до хати,
 То я до себе йду, щоб там його прийняти.

Кле. А я вістанусь тут на кілька ще хвилин,
 У мене тільки й справ — добридень дати один.

Сцена четверта.

Клеант, Даміс, Дорина.

- Дам.** Ви киньте з ним слівце про шлюб сестри моєї;
Боюсь я, що Тартюф замислив щось на неї,
То батька в другий бік коли-б іще не збив.
Ви знаєте, що я сю справу полюбив:
З Валером любить ся сестра моя Марьяна.
Валерова-ж сестра така мені кохана,
Що як не...
- Дор.** Він іде.

Сцена пята.

Орґон, Клеант, Дорина.

- Орґ.** А, брате мій, здоров!
Кле. Гаразд, що ви прийшли, а я вже був ішов.
Орґ. А що, на хуторі вже красно, та не дуже?
Дорино... Підждіть хвилинку, милий друже,
Привольте трошечки, щоб я хоч розпитавсь
Про те, що сталося тут, та вже й не турбувавсь.
(до Дорини:)
Чи все за сі два дні велось вам до вподоби?
Що поробляете? чи хто не мав хвороби?
Дор. Завчора в пані страх боліла голова,
Та ще й пропасниця була якась нова.
Орґ. А як Тартюф?
Дор. Тартюф? до його що пристане?
Такий гладкий як був, товстий, лице румяне.
Орґ. Бідаха!
Дор. Ввечері то й їсти не могли
І за вечерею ні крихти не взяли,
Бо в голові й тоді ще дуже в їх боліло.
Орґ. Ну, а Тартюф?
Дор. Один за двох він справив діло.
Двох куріят обгриз побожно до кісток,
Та ще й на закуску здоровий з'їв биток.
Орґ. Бідаха!
Дор. Як лягли-ж, то як одну хвилину
Качались цілу ніч без сну, без одпочину;
Було не можна спать, так дуже їх пекло,
А коло їх і нам спочинку не було.
Орґ. Ну, а Тартюф?
Дор. Наївсь вечерею смачною,
Устав, та й спатоньки поплентавсь до покою

І на перини там бебехнув ся як пень,
Та вже прокинув ся на другий тільки день.
Бідаха!

Орг.
Дор.

Та таки ми панї вговожили
І згодились вони, щоб кров їм отворили
І зараз же тоді зробилось легше їм.
Ну, а Тартюф?

Орг.
Дор.

О, він не налякавсь нічим,
І проти бід усіх набравши в душу сили,
Хильнув чарок із пять, як снідати посіли,
Щоб знову в панї влить ту виточену кров.
Бідаха!

Орг.
Дор.

Та тепер усі здорові знов.
Піду-ж до панї я, скажу що ви чимало
Зраділи, що її хвороби вже не стало.

Сцена шеста.

Оргон, Клеант.

Кле.

Вона-ж у-вічі вам на глум вас увяла.
Не гнівайтесь, бо річ моя зовсім не зла,
Але вам так і слід, самі собі ви шкоду
Зробили примхам, яких не чув я зроду.
Чи можна, щоб Тартюф вас так опанував,
Що вже байдуже вам до всіх на сьвіті справ.
Ви прийняли його, ще й полатали лати...
А вже тепер дійшли...

Орг.

Ось годі вам казати,
Бо ви не знаєте зовсім, який він є.

Кле.

Не знаю? що-ж; тоді питанье повстає:
Як розпізнать його, яким він може бути?

Орг.

Як би вам довелось як сліц його збагнути,
Ви-б краю не знайшли всім радощам своїм,
Се чоловік такий... Ах! він такий.. зовсім...
Хто слухає його, живе в такім спокою
І дивить ся на сьвіт, як на копичю гною.
Я від його розмов цілком не той що був,
І вже до всіх речей прихильности позбув;
Тепер і приятні в душі моїй немає:
Нехай тут мати вмере, брат, жінка, син сконає —
Повірите, мені байдуже вже про те.

Кле.

От людські почуття і серце золоте!

Орг.

Як би ви знали, як ми вперше з ним спізнались,
Ви певно б так, як я, душею з ним з'єднались.
Осе було що дня до церкви тихо йде

І там, де я стою, навколiшки впаде,
 І в церкві хто-б не був, на його всяк дивив ся,
 З яким він запалом до Господа молив ся.
 Зітхав так голосно, то знов крижем лягав
 І землю що разу покiрно цiлував;
 А як виходив я, мерщій передо мною
 Ставав при виході в сьвяченою водою.
 Його слуга, що теж на праву путь ступив,
 Про вбожество його зі мною говорив;
 І от я став йому грошима помагати,
 Але він ве хотів усіх від мене брати:
 „Частину я візьму — казав, — а сю верну,
 Бо я не заробив такого талану“.
 Коли-ж я не приймав, він брав і туж хвилину
 На бгогих роздавав тих грошей половину.
 Нарешті Бог привів його до мене жити
 І саме від тоді мені в усім щастить.
 Він догляда всього, за жінкою-ж мою,
 Шануючи мене, зорить як за своєю,
 Її ревнує більш, ніж я і вже мене
 Сповідить кожний раз, як хто її підморгне.
 А щирий він який — повірити не можна,
 Бо перед ним стає гріхом дрібниця кожна,
 Його боїть ся він у всіх ділах своїх:
 Осе якое собі поставив він у гріх,
 Що, як піймав блоху, — а саме він молив ся —
 Вбиваючи її, занатто прогнівив ся.
Кле. Ой, ой! ви розум свій мабуть згубили ввесь,
 Чи то ви тільки так із мене сьмігесь?
Орг. Балачка поглядів моїх не перетворить.
 Безбожно дума той, хто так як ви говорить,
 І духу вільного в вас повна голова.
 Я вас остерігав не раз уже й не два,
 Що Бог за сі думки вас тяжко покарає.
Кле. Таким як ви як раз ся мова припадає.
 Сліпі — хотять на всіх полуду навести,
 Бо в їх безбожний, хто не має сліпоти,
 І той, кому кривить свій вид не до вподоби,
 Ні віри в сьвятощі не має, ні шаноби.
 Ні, мова ся мене зовсім не настрашить,
 Я знаю, що кажу, і Бог се серце зрить;
 На викиляси всі не хочу я вважати;
 Сьвятим перед людьми себе не трудно вдати.
 Так саме як не той одважний, хто зложив
 Байки про те, яких побив він ворогів,
 І до побожного життя дають закони
 Не ті, що скрізь гудуть про піст і про поклони.

Гай, гай! невже-ж то вам, мій братіку, дарма,
 Що зовсім правди в тій нобожности нема;
 Чи в правдою брехню поставили-б ви в парі?
 Дали-б ту саму честь обличчу, що й машкарі?
 Те саме хитрошам, що й справжнім почуттям!

Подоба істини за правду стала вам!
 Мара й особа вам однаково хороші,
 Фальшиве золото для вас правдиві гроші.

Але-ж поміж людьми найбільш істот чудних,
 Натури чистої ніде не видно в них;
 У межах розуму їм тісно аж до смерти,
 І от силкують ся вони щоб їх розперти;

Не раз вони псують найвищі почуття,
 Бо в їх вони жувуть без міри й без пуття.

Про се я вам хотів між иньшим нагадати.

Орг.

О, бачу я, що ви філософ, ще й завзятий.
 У вас у одного ще розум не погас;
 Знання й науки всі вістались тільки в вас;

Оракул ви, Катон для нашого століття,
 І побіч вас усі вікчемне тільки сьміття.

Кле.

Ви помиляєтесь, я не філософ, ні;

Науки всі й звання не залягли в мені,
 Проте-ж хоч дещицю я може добре знаю
 І правду від брехні запевно відріжняю.

Чи є де чоловік шановнійший, як той,
 Хто Богові себе віддав? він є герой.

На світі вищого нічого я не бачу
 Над душу праведну, в побожности гарячу.

Але за те найбільш ненавідна мені
 Побожність для людей, збудована з брехні,

І сі пройдисьвіти, сі ніби преподобні,
 Сі богокради, сі актьори неподобні.

Що найсвятійше все, що має людський рід,

На іграшку вняли, забувши кару й стид,
 Бо поіриви в душі до зиску тільки чують,

А з правди роблять крам і святостю торгують,
 І щоб поваги більш собі в людей здобуть,
 Очима лупають і в землю лобом бють.

Поглянути на їх — живими йдуть до Бога,
 А пхають у гаман де можна й скільки мога;

В гарячих молитвах випрошують у всіх,
 Монахів удають між натовпу й утїх,

Ховають бруд душі за ревністю до віри,
 Дразливі, тяжко злі, безвірні, лицеміри,

І як що їм кого згубити закортить,
 То згублять і речуть: се небо так велить.

Вони тому страшні неситою злобою,

Що проти нас беруть таку поважну зброю.
 Бо люде віри ймуть у щирість їх, вони ж
 Охочо в серце нам съвячений стромлють ніж.
 На сих дурійсвітів наш вік тепер багатий;
 Побожне ж серце теж не трудно розпізнати.
 Чимало є таких правдивих за наш час,
 Що можуть прикладом зробити ся для нас.
 От Арістон, Оронт, згадайте й Періандра,
 Та й Алсідама теж, Полідора, Клітандра,
 Усякий їм віддасть таку як треба честь,
 Бо не лукаві, бо в їх чеснота єсть;
 Бо не сидить у їх чванливість неможлива,
 Побожна їх душа прихильна й милостива,
 І не осуджують вони подій людських
 Та й не навчають нас, бо мають то за гріх.
 Хай иньші тішать ся препишними словами,
 Вони-ж своїм життям орудують над нами.
 Вони в душі людській не бачуть тільки бруд
 І добре думають про весь наш грішний люд;
 Нема в їх хитрощів, інтриг вони не знають,
 А тільки, щоб як слід прожити в сьвітї, дбають;
 Нема в їх з грішником завзятої війни;
 Єдиний тільки гріх ненавдіять вони;
 Не обстають вони за інтереси неба
 Ще з більшим запалом, ніж за для його треба.
 От справжні люде, от зразок вам чесноті,
 От приклад, що за ним усім нам треба йти.
 А ваш укóханий зовсім не тої вдачі.
 Ви щиро хвалите його чуття гарячі,
 Але фальшивий блиск вам очі засліпив.
 Коханий братіку, скінчили ви?

Скінчив.

Ну, зіставайте ся-ж.

Іще два слова, брате,

Про иньше: хочу я Валера нагадати.

Ви слово подали, що буде він ваш зять.

Так.

І обрали день, коли його звінчать?

То правда.

Чом же ви з весіллям забарились?

Не знаю.

Чи невже думки в вас одмінились?

А може.

Чи слова ви марно даєте?

Сього я не скажу.

Бо перешкод на те

Немає вам, щоб ви вчинили як кавали.

Орг.
Кле.
Орг.
Кле.

Орг.
Кле.
Орг.
Кле.
Орг.
Кле.
Орг.
Кле.

- Орг. По тому...
 Кле. Хочу я, щоб ви не хитрували.
 Про се довідатись просив мене Валер.
 Орг. Чудово.
 Кле. Щож від вас йому сказати тепер?
 Орг. Що хочете.
 Кле. Але конечно є потреба
 Орг. Заміри ваші знать. Які вони? Від неба
 Кле. Залежить мій замір.
 Орг. Кажімо без крутні.
 Кле. Ви слово подали; чи справдите, чи ні?
 Орг. Прощайте.
 Кле. (сам). Тут Валер дізнає певно зради.
 Скажу йому про все, а чей не знайде ради.

Д І Я Д Р У Г А.

Сцена перша.

Оргон, Марьяна.

- Орг. Марьяно!
 Мар. Татку?
 Орг. Я сказати хочу вам
 Мар. Щось нишком. (зазирає до кабінету)
 Орг. Ви чогось шукаєте?
 Мар. Чи там
 Орг. Хто не сховався, дивлюсь, чи хто не підслухав,
 Бо хатка ся як раз підслухача сховає.
 Мар. Ну добре, ми самі. Марьяно, по всяк час
 Орг. Я розум лагідний спостерігав у вас
 Мар. І по всяк час до вас я не зменшав шохання.
 Орг. Я дуже дякую за ваші почування.
 Мар. Се добре, донечко, а щоб їх заробить,
 Орг. Повинні ви мене у всьому вдовольнити.
 Мар. Я тільки й думаю про се що дня й що ночі.
 Орг. А вже-ж. Ну, а який Тартюф на ваші очі?
 Мар. Кому? мені?
 Орг. А так. Подумайте про те.
 Мар. Про його, тату, я скажу, що звелиті.

Сцена друга.

- Оргон, Марьяна, Дорина ввходить тихенько й стає по-зад
 Оргона; її не видно.
 Орг. Се чемна відповідь. Скажіть же ви про його,
 Що гідности в йому є стільки, як ні в кого;

Що він до мисли вам, що любо вам самій,
Як раджу я, піти до шлюбу з ним мерщій.
Га?

Мар.

Га?

Орг.

Що?

Мар.

Що таке?

Орг.

Як?

Мар.

Я не розібрала.

Орг.

Що? як?

Мар.

Про кого се щоб я таке сказала?
Хто полюбивсь мені і з ким мені самій
Так дуже хочеться до шлюбу йти мерщій?
З Тартюфом.

Орг.

Мар.

Та того не станеться до віку.
Хіба сказала-б я таку брехню велику?
Се буде правдою, бо мій такий накаа.
Як я сказав, то так і станеться як раз.
Невже ви хочете?...

Орг.

Мар.

Орг.

Вас хочу одружити,
Щоб у свою сім'ю Тартюфа прилучити.
Я так постановив і він судився вам.
Бажання ваші я...

(побачивши Дорину:)

Що робите ви там?

Дор.

Цікавість вас мабуть підбуджує чимало,
Що аж на підслухи прибігти вам припало.
Не знаю відкіля взяла ся чутка та,
Чи хто доміркувався, чи так брехню спліта,
Але вже чула я про шлюб той через люде,
І я таки кажу: брехня, того не буде.
Се неймовірним вам здається?

Орг.

Дор.

Навіть так,

Орг.

Дор.

Орг.

Дор.

Орг.

Дор.

Що віри не пойму я й вам самим ніяк.
Я знаю способа, щоб віри повняли ви.
Еге, балакайте; ви дуже жартовливі.
Чи правду я кажу, покаже річ сама.
Вигадайте!
Але-ж тут вигадок нема.
Не вірте, панночко; жартують ваші тато;
Не бійтесь..

Орг.

Дор.

Я кажу...

Впевняєте завзято,

Та хто-ж повірить вам?

Орг.

Дор.

Мій гнів вам доведе...
Ну, вірю я, так се-ж для вас на гірше йде:
Чи тож з поважною людиною такою

Як ви, ще й з довгою на тварі бородою
Такий зчинив ся глум? Та де ж ваш розум?

Орг.

Цить!

Щось вільно розмовлять тобі притьом кортить...

Дор.

Я не люблю сього, прошу вас уважати.
Хиба-б не сердючись не можна розмовляти?
Се вам на глум прийшла нікчемниця така,
Бо ваша панночка здалась не для сьвятка.
Він має думати над иньшими речами;
Та й щó вам за користь, що станете сватами!
На віщо вам, як ви з таким отсе добром,
Брать голого?

Орг.

Мовчіть; хоч бідний він цілком,
Але за се він варт ще більшої пошани,
Бо певно вбогість та є вбогість без догани.
По над величними вона його знесе,
За те що занедбав добро земнеє все,
За те що не злюбив усе дрібне, дочасне
І покохав одно, що в віки не загасне.

Дор.

Я-ж поможу йому, коли його прийму,
Вернути все добро, що припада йому:
Се добрий шмат землі, краса, оздоба краю,
Але я й так його шляхетним уважаю.
Так, се він каже сам і ся його пиха
Не дуже до лица людині без гріха.
Бо хто себе віддав на те, щоб сьвято жити,
Той не дзвонити ме про рід свій знаменитий.
Правдиве зниження побожного життя
З гордóтою ніяк не звяжеш до пуття.
Але розмова ся вам робить недогоду,
То розберім його, а не його породу.
Невже такому ви дочку свою 'ддасте
Й не пожалкуєте ані разу про те?
Невже не бачите того, що не годить ся,
На чому шлюб такий запевно окошиться?
Бо ті, що силоміць дівчїну віддають,
Справляють честь її на небезпечну путь.
А вірність у жінок залежить більш від того,
Чи їх за доброго дадуть, чи за лихого.
Коли в чоловіків на лобі є ріжки,
То винні в тім вони, а зовсім не жінки.
А бути вірною — то річ трудна й велика,
Як маєш бо-зна-щó на місце чоловіка.
І хто зав'язує дочці з нелюбом сьвіт,
За помилки її той Богу дасть одвіт.
То небезпечна річ, про се ви погадайте.
Я сам не вію жить, так ви мене навчайте.

Орг.

Дор. Не але було-б. як бї ви слухались мене.
Орг. Не слухаймо її; то, дочко, все дурне.
 Що треба вам, про те менї найкраще знати.
 Хоч обіцяв я вас Валерові оддати,
 Але почув тепер, що він до карт меткий
 І в справах віри щось занадто вже легкий,
 Бо в церкві я його якось іще не бачив.

Дор. Чи хочете, щоб він там раз-у-раз маячив,
Орг. Як ті, що йдуть туди на дивування всім?
 Я не питаю вас, що бачите ви в тім.

(до дочки:)

Нарешті другий той у добрій з небом згоді,
 І скарбу кращого над сей шукати годі.
 Сей шлюб вам станеть ся вінцем бажань усіх,
 Він буде створений із любовців і втіх;
 Любов незрадну побачить ваша хата;
 Ви жити будете мов тії голубята,
 Без сварок, без гризні, в спокої кожний час;
 Ви зробите його, чим хочете для вас.
 Вона його нічим, як тільки дурнем, зробить.
Дор. Що за язик!
Орг. Кажу, що він того заробить,
Дор. Бо вплив його такий, що вибе всяку честь,
 Якая в павночки тепер у серці есть.

Орг. Ось не мішайте ся, замкніть лиш краще рота;
 Стромляти всюди ніс велика в вас охота.
Дор. Усе що я кажу, верну я на ваш бік.
Орг. Дарма працюєте, то й прикусить язик.
Дор. Як хто вас полюбив...

Орг. Не хочу я кохання.
Дор. Я вас люблю, дарма що в вас нема бажання.
Орг. Ох!

Дор. Ваша честь менї на серці, та й ніяк
 Не хочу я, щоб вас висьміював усяк.
Орг. Ви не замовкнете?

Дор. Ведить менї сумління
 Не дасть вам скіоти такого одружіння.
Орг. Замовкни, гадино! твій безсоромний вид!...
Дор. Ах, ви побожний пан; кричати вам не слід.
Орг. Бо кров мою жутить балакання шалене.
 Мовчи, кажу тобі, не говори до мене.
Дор. Мовчу, хоч думаю те саме... Ну, нехай.
Орг. Ти можеш думати, що хочеш, тільки дбай,
 Щоб шишком думати.

(до дочки:) Ну, годі вже, в татуса
 Все обмірковане, як треба.

- Дор. Я скажу ся,
Що мушу я мовчати.
- Орг. Не хвертик він, се так,
Але такий...
- Дор. (на бік) Еге, і пика мов личак.
Орг. Що прихилить тебе як би не мали сили
Чесноти иньші всі...
- Дор. От цяцю наділили!
(Оргон повертаєть ся до неї склавши руки на грудях, і слушає).
Як би се я була... Ну, так ніхто мене
Безкарно силоміць на шлюб не пожене,
Бо показала-б я хоч зараз після шлюбу,
Що жінка має чим віддячити нелюбу.
Орг. Так тут зовсім нема ваги моїм словам?
Дор. Чого ви? я-ж хйба кажу що небудь вам?
Орг. А щож ти робиш тут?
Дор. З собою розмовляю.
Орг. Гаразд; провчу її, бо в'їдлива без краю.
Як дам ляща, то враз заціпить рота її.
(Стає в таку позу, ніби хоче вдарити Дорину, повертаєть ся до неї з кожним словом, що говорить до дочки. Дорина стоїть мовчки).
Ви, дочко, мусите вхвалити замір мій...
І вірте, чоловік... що вмів я вам обрати...
(до Дор.) А що, мовчиш?
Дор. Бо вже не маю що казати.
Орг. Хоч слово ще скажи.
Дор. Охоти вже нема.
Орг. Бо я-б тебе піймав.
Дор. Чи я-ж дурна сама?
Орг. Вам, дочко, слід мені слухняністю платити.
Мого обранця ви повинні полюбити.
Дор. А я сьміялась би, та ще й під ніс йому. (утікає)
Орг. Ви, дочко, маєте не дівку, а чуму,
Із нею від гріха втекти немає змоги.
Тепер мої думки геть збили ся з дороги,
Бо голова в огні від тих дурних розмов.
Піду хоч прохожусь, та втихомирю кров.

Сцена третя.

Марьяна, Дорина.

- Дор. Скажіть мені, чи ви язик свій загубили?
Чи треба, щоб і в сім вас иньші боронили?
Безглуздо хочуть вас до шлюбу потягти,
А ви не кажете ні слова навпроти.
Мар. Щож в батьком діяти, як він такий упертий?

- Дор.** Хоч дещо довести, щоб ту напасть одперти.
Мар. Що?
Дор. Що в душі любов з наказу не зросте,
Що вам, а не йому, ви пару берете,
Бо тільки ради вас сю справу розпочато,
То й мусите любити самі ви, а не тато,
І що коли Тартюф його причарував,
То треба щоб він сам вінець із ним узяв.
- Мар.** Ох, сила батькова для нас така велика,
Що я перед своїм роблю ся без'язика.
- Дор.** Розважмо се: Валер любов одкрив вам сам.
Скажіть, чи любий він, а чи не любий вам?
- Мар.** Ой як же ти моє тим скривдила кохання!
Дорино, чи тобі-ж робити се питання?
Я серце все тобі відкрила сто разів
І знаєш ти, який огонь його зігрів.
- Дор.** Хто-ж знає, чи душа устами говорила,
Чи справді ся любов вам серце зачепила?
- Мар.** Не добре робиш ти, що ти непевна в тім.
Я й то любов мою вже показала всім.
Так любите його?
- Дор.** Кохання те безкрає.
Мар. І він, здаєть ся, теж так саме вас кохає?
Дор. Я думаю.
Мар. І з вас обох бажає всяк,
Дор. Щоб одружити ся скоріш.
- Мар.** А вже-ж що так.
Дор. А шлюб із другим тим яку вам дасть надію?
Мар. Скорійш ніж вийти, смерть собі я заподію.
Дор. От і рятунок є, а я то й не туди...
Умерти, та й зараз позбутися біди.
Чого-ж вам треба ще? Се думка пречудова...
Мене аж гніває така нікчемна мова.
- Мар.** Дорино, що ж се ти розгнівана така?
Невже тобі дарма недоленка людська?
- Дор.** Мені дарма про тих, що плещуть не до речі
І так покірливо беруть біду на плечі.
Так серце, бач, моє таке вже боязке.
- Мар.** Любов йому велить, щоб стало ся тривке.
Дор. Хиба ж мою любов що небуть одмінило?
Мар. А батька вмовити — то се-ж Валера діло.
Дор. Але як батько ваш такий цупкий удавсь,
Ще й у Тартюфа так завзято закохавсь,
А слово першеє схотів тепер зламати, —
Скажіть, чи тож Валер у тому винуватий?
Мар. Але зневагою й відмовою тому,
Як покажу я всім, хто в серцю мову?

Як ради його я, хоч любий він без краю,
Повинність доччину й дівочий стид зламаю?
Чи хочеш, щоб любов мою перед людьми...

Дор.

Ні, ні, не хочу; щож, я бачу — ви сами
Тартюфа вибрали. Се помилка велика
Не радить брати вам такого чоловіка.
Навіщо воювать із вашим почуттям?
Се буде партія вельми користна вам.
Тартюф — ого! чи бач? а се хиба дурниця?
Бо пан Тартюф, нехай йому все добре снить ся,
Ще хоч куди, таки хвороба не взяла,
І з ним побрати ся — то честь хиба мала?
Про його слава йде геть по всьому народу,
Він роду панського, він гарний і на вроду:
Там ушка аж горять, а вид немов цвите.
Ви в щасті цілий вік із ним проживете.

Мар.

О Боже!

Дор.

Для душі то втіха не маленька
Тулити любого Тартюфа до серденька.

Мар.

Ой годі вже, не рви душі моєї в-край,
А краще помочи для мене пошукай.

Дор.

Я згоджуюсь на все, що скажеш ти робити.
Ви батенька свого повинні вдовольнити,
Коли б і мавпу він подружжем вам нарік.
Не плачте-ж; доля вам дає щасливий вік.
Ви в ночі в'їдете в його глухе містечко,
Дядьків і братіків там чималé гніадечко, —
Ви-ж дбати будете на тії всі роти.
А як у вищий сьвіт ви схочете ввійти,
То в гості підете, собі шукати втіхи,
До пані мерихи, або до судіїхи,
Вони-ж на складаний стілець посадять вас.
А прийде карнавал — ото веселий час!
Великий баль, музик аж дві ковї заграє,
А то й кумедія з паяцом завітає.
Коли-ж ваш чоловік...

Мар.

Мене вбиваєш ти,
А не подумаєш чим небудь помогти.

Дор.

Ні, вибачайте.

Мар.

Ох, Дорино, Бога ради!

Дор.

Ні, хай на кару вам се прийде без завади.

Мар.

Дорино!

Дор.

Ні.

Дор.

Але наважусь я відкрити.

Мар.

Тартюф ваш чоловік; беріть його, беріть.

Мар.

Будь ласка; я-ж тобі одній усе звіряю.

Дор.

Ви потартюфитесь, я в тому присягаю.

- Мар. Як так, коли в тобі не бачу я жалю,
Нехай же мука та страшна, що я терплю,
Навчить мене, відкіль ратунку дождити.
Я знаю, чим своє все лихо враз порвати.
- Дор. Верніть ся, годі вже; минув ся ввесь мій гнів.
Дарна про все, а вас хоч хто то-б пожадів;
- Мар. Дорно, як мені такі терпіти муки,
То краще я сама звіну на себе руки.
- Дор. Ось не журить ся бо; скрутивши де-не-де,
Ми не дамось. Але коханий ваш іде.

Сцена четверта.

Валер, Марьяна, Дорина.

- Вал. Отсе недавно тут почув я вісти, цані,
Цілком мені нові і... певно не погані.
- Мар. Що саме?
- Вал. Про ваш шлюб з Тартюфом.
- Мар. Батько мій
- Такий замір поклав у голови своїй.
Ваш батько?
- Вал. Він тепер із думкою новою.
Про се він розмовляв як раз отут зо мною.
- Вал. Невже се насправжкі?
- Мар. А вже-ж що насправжки.
- Вал. Він круто висловив про се свої думки.
А серця вашого яка постанова?
- Мар. Скажіть.
- Вал. Не відаю.
- Мар. Се дуже чесна мова.
- Вал. Не знаєте?
- Мар. Ні.
- Вал. Ні?
- Мар. Щож діяти, скажіть.
- Вал. Се добрий сужений і ви за його йдіть.
- Мар. Ви радите?
- Вал. А вже-ж.
- Мар. По правді?
- Вал. Безперечно.
- Мар. Обранню вашому звіряйте ся безпечно.
Ну добре; так от так ви радите мене!
- Вал. Мене послухатись вам діло не трудне.
- Мар. Так саме, як і вам пораду сю давати.
- Вал. Я радив, щоб свою прихильність показати.
- Мар. Щоб вам сподобать ся, я раду сю прийму.
(*виходить у глуп сцени*).
- Дор. Побачимо який кінець сьому всьому.

Вал. Так от яка любов! То ви мене дурили,
Як ви мені...

Мар. Про се ми досить говорили.

Ви щиро кажете, щоб я за того йшла,
Кого недоленька до мене привела.
І я кажу вам знов: я се зробити рада,
Коли від вас така спасенна йде порада.

Вал. Не виправляйте ся, бо винні тільки ви;
Ся думка з вашої повстала голови,
І ви знайшли тепер до чого причепитись,
Щоб слово схибити й зо мною роздружитись.
Мар. Се добре сказано.

Вал. Кохаючи мене
Не дуже рвали ви серденько запальне.

Мар. Ви вільні думати, аби було бажання.
Вал. Так, вільний, і моє ображене кохання
В такому заміру ще вас попередить.
Я знаю, перед ким любов мою вложить.

Мар. О, так, я певна в тім; привабить кожну другу
Заслуга ваша.

Вал. Ох, покиньмо сю заслугу!

Самі ви бачите, яка вона мала;
Я тільки думаю, що иньша-б прийняла
Самотну душу сю, вона могла-б кохати
І розважити мене від отсієї втрати.

Мар. Не буде тяжко вам, що стратите мене;
Новея почуття ваш смуток прожене.

Вал. Зроблю що здужаю; вам легко зрозуміти.
Що й честь примушує за зраду так платити,
І що повинен я шукати забуття,
А як над силу те — сховати почуття.
Бо вже перед людьми тому нема покути,
Хто любить серце те, що вас могло забути.

Мар. Се почуття, мабуть, шляхетнес вельмій.
Вал. І мусить здати ся таким перед людьми.

А щож ви думали? невже що до сконання
В душі я збережу палке до вас кохання?
Що, шлюб ваш бачивши, я другій не віддам
Те серце, що його тепер не треба вам?

Мар. Ні, навпаки, бо я того й сама бажаю;
Я рада щоб ся річ скоріш дійшла вже краю.
Вал. Ви раді?

Мар. Так.

Вал. Але доволі вже образ.
Мар. Я зараз же зроблю, як ваш велить наказ.
Мар. Гарзд.

- Вал.** Так знайте ж ви, що ви самі звеліли
Зробити вчинок сей, що був мені над сили.
- Мар.** Так.
- Вал.** І що сей замір прийшов мені тогú,
Що й ви вчинили так.
- Мар.** Амінь тому всьому.
- Вал.** (*відходячи*) Ну годі; саме в час я вас тепер покину.
- Мар.** Найкраще.
- Вал.** Був я тут остатнюю хвилину.
- Мар.** То й в Богом.
- Вал.** (*вертаючись*) Га?
- Мар.** Чого?
- Вал.** Чи ви мене звете?
- Мар.** Приснилось вам.
- Вал.** Як так, то я й піду. Про те
Прощайте, панночко.
- Мар.** Прощайте.
- Дор.** Як я бачу,
Ви розум стратили через химерну вдачу.
А я навмисне вам сварити ся дала,
Щоб тільки бачити, до чого-б річ дійшла.
Валере, паночку! (*хапає його за руку*).
(*ніби нехотя*) Чого тобі від мене?
Ходіть сюди.
- Вал.** Душа моя кишить шалене.
- Дор.** Пусти; зроблю я те, що радила вона.
- Вал.** Тривайте бо.
- Дор.** Ні, ні, се річ непохитна.
- Вал.** Ох!
- Дор.** Я йому гидка, тому й біжить так швидко.
- Мар.** Піду-ж я, бо йому на мене глянуть бридко
І та! Куди-ж се ви?
- Дор.** Пусти.
- Мар.** Ось не біжіть.
- Дор.** Ні, ні, Дорино, вже мене не зупинить.
- Мар.** Я бачу що мій вид їй гірший від хвороби,
Так вивольмо-ж її від нашої особи.
- Вал.** (*кидає Маряну й біжить до Валера*).
Ви знов... Нехай вам біс! Який вас кат жене?
Ідіть лишень сюди, та слухайте мене.
- Дор.** Які твої думки? (*до Дор.*)
- Вал.** (*теж*) Що хочеш ти робити?
- Мар.** Урятувати вас, а спершу помирити. (*до Валера* :)
- Дор.** Чого надулись ви? Скажіть — чи ви дурні?
Ти-ж чула, що вона казала тут мені?
- Вал.** Ти-ж чула, що вона казала тут мені?
- Дор.** (*до Мар.*) Чи ошаліли ви, що ви в такому гніві?
- Мар.** Ти-ж чула тут сама слова його вразливі.

Дор. (до Вал.) Дурниця все: вона — я можу присягти —
Одно бажа, щоб вас для себе зберегти. (до Мар.)

Він любить тільки вас; я ручусь головою,
Що прагне він скоріш з'єднаць вас із собою.

Мар. (до Вал.) Навіщо раду ви дали таку гидку?
Вал. А нащо радитись, та ще про річ таку?

Дор. Обоє ви дурні. От краще обвіміть ся.
Давайте руку (до Валера)

Вал. (даючи руку Дорині) Ну, та й що?

Дор. (до Мар.) І ви мирить ся.

Мар. Навіщо? (даючи руку)

Дор. Ну ходіть, не гайте дурно час,
Бо ви й не знаєте, яке кохання в вас.

Вал. (до Мар.) Не будьте-ж ви такі до згоди неохочі
І на людей хоч раз зведіть ласкаво очі.

Дор. Закоханий народ — дурний, скажу я вам.

Вал. (до Мар.) Чи я-ж не мав од вас образи почуттям?
Я без брехні скажу, що ви були злосливі,
Як легко мовили такі слова вразливі.

Мар. А в вас я вдячності не бачу а-ві-жé.

Дор. Про се на другий раз, доволі вам уже
Змагатись, час тепер від лиха рятуватись.

Мар. Яких же способів найперш нам треба братись?

Дор. Ми візьмемось до всіх і почнемо всіма.
Сьмість ся батько ваш; але то все дарма.

А ви на батькові хамери завважайте

І перед ним себе покірною вдавайте,

Щоб, як настане час що вже до шлюбу йти,

Було зручніш той шлюб на безрік затягти.

Аби задляти час, а врятуватись можна:

То ніби хворість вас якась непереможна

Напала, — а хіба-ж тоді звінчають вас? —

А таж негарний знак, або недобрий час —

То мертве тіло вам на вулиці зустрілось,

Розбилось дзеркало, в ночі багно пренилось.

Найліпше ж за те все — се те, що вас ні з ким

Не зв'яжуть силомиць, і зв'яжуть тільки з ним.

Найпаче-ж дбайте ви, — се добре задля діла, —

Щоб жадна тут душа у парі вас не вірла.

(говорить Валерові :)

Знайдіть прихильників і дбайте про одно,

Щоб сталось так, як вам обіцяно давно.

Ми в братові її підбудим духа може,

Та й мачуха її нам певно допоможе.

Прощайте.

Вал. (до Марьяни :) Щоб ми всі не вдіяли гуртом,
Мої надії всі, по правді, в вас цілком.

- Мар.** (до Вал.) Чи зникне, а чи ні та батькова хмира,
Але як вийду я, то тільки за Валера.
- Вал.** Який же радий я! так я вже можу ждати?...
- Дор.** Ох, сі закохані ніколи не скінчать.
Ідїть, кажу.
- Вал.** (вертаєть ся) Тепер...
- Дор.** Чи він же перестане?
От ваші лвері, йдїть. А от і ваші, пане.
(бере їх за плечі і розводить у різні боки).

Д І Я Т Р Е Т Я .

Сцена перша.

Д а м і с, Д о р и н а.

- Дам.** Нехай мене побє на сьому місці грім,
Хай дають і кленуть мене на сьвітї всім,
Як що з поваги я чи з остраху до влადи
На сього злодія не дам собі поради!
- Дор.** Будь ласка, втиште ся й не гнівайтесь притьмом.
Ваш батько, поки що, говорить язиком;
Не все те робить ся, що раді ми сказати.
До діла від думок далеко ще чвалати.
- Дам.** Я хочу довести усїм його брехні...
- Дор.** Коли-б на самоті зустрів ся він мені!
Помалу з ним, та ще не будьте й з батьком жваві!
Хай ваша мачуха орудує в сїй справі,
Бо на Тартюфів ум вона вже має вплив.
Щоб не порадила вона, він все-б зробив.
Здаєть ся, що вона його приворожила.
Дай Боже щоб се так! була-б то річ до діла.
Для ваших справ вона розмови з ним шука,
Щоб знати про той шлюб, що вас тепер ляка,
Про почутя його дізнатись і сказати,
Яке розладдя в нас із того може встати,
Як не відкинець ся від сватання свого.
Тепер він молить ся — казав слуга його, —
Але сюди прийти він має за хвилину,
Так ви вже йдїть собі, а я його зустріну.
- Дам.** Я тут вістану ся, як будуть розмовлять.
- Дор.** Ім треба быть самим.
- Дам.** То можу-ж я й мовчать.
- Дор.** Жартуете? ні, ви палкі занадто в гніві.
Всю справу зіпсують такі як ви дражливі.
Ідїть.

Дам. Я ніщечком послушаю розмов.
 Дор. Який бо ви! та йдіть, бо він уже прийшов.
 (Дажіс ховаєть ся в кабінет, що в глибокі сцени).

Сцена друга.

Тартюф, Дорина.

Тарт. (побачивши Дорину, головно говорить до свого лакея, що зівстав ся в домі в середині).

Доране! бережіть мою волосяницю
 І покаянный бич... Моліть ся, хай десницю
 Господь зведе на нас, а я вже мушу йти
 До вявнів — лепту їм убогу принести.

Дор. (на бік). У лицемірстві він не знайде певно краю.

Тарт. Чого вам?

Дор. Хочу я...

Тарт. О Боже мій! благаю,
 Візьміть сю хусточку, та вже тоді й кажіть.
 Дор. Що? як?

Тарт. Візьміть її та груди обіпніть.

Ви так одягнені, що се вражає душу,
 Думки-ж нечисті я від себе гнати мушу.

Дор. Еге, як бачу я, слабенька в вас душа,
 Жіноче тіло вас так легко спокуша.
 Який се в вас горить огонь песамовитий?

А от мене зовсім не легко спокусити.
 Хоч голі-б ви були від п'ят до голови,
 Мене-б ні трошечки не спокусили ви.

Тарт. В розмовах трохи більш собі шукайте впину,
 А як не хочете, то я вас тут покину.

Дор. Ні, я сама піду і вам тут спокій дам;
 Я тільки пару слів сказати вам маю,
 Що пані ма' прийти сюди з своєї хати
 У вас короткої розмови попрохати.

Тарт. Ох, згожуюсь.

Дор. Чи бач — увесь аж заяснів.

Так от що: здогад мій, як бачу, не змілив.

Тарт. Чи хутко прийде?

Дор. От неначе вже й надходить.

Так, се вона; піду-ж, щоб вам не перешкодить. (Іде з хати).

Сцена третя.

Ельмира, Тартюф.

Тарт. Нехай вас щедрий Бог по вік благословля
 І душу й тіло вам нехай оздоровля,

- І ошастить вас так, як тут бажати може
Найнивший зпоміж тих, що хвалять імя Боже.
- Ельм.** За сю вичливість я вам дякую вельми.
Чого-ж ми стоїмо? чи не посіли-б ми?
- Тарт.** (*сїдає*). Якже ся маєте по вашій лихоманці?
- Ельм.** Гаразд; покинула мене тоді-ж у ранці.
Тарт. Не ради те моїх нікчемних молитов
Від Милосерного рятунок вам прийшов.
Хоч, правда, в молитвах, що я до Бога мовив,
Просив я про їдно, щоб він вас уздорівив.
- Ельм.** Я вашій щирости турботи завдала.
Тарт. За вас найбільшая турбота все-ж мала.
Ох, замісь вас я сам хотів би слабувати.
- Ельм.** Любов до ближнього не слід налуживати.
За вашу-ж добрість я чолом вам оддаю.
- Тарт.** Ви заслужили більш, ніж те, що я роблюю.
Ельм. Я хочу з вами в-двох про щось поговорити.
Гаразд, що тут ніхто не може перебити.
- Тарт.** Для мене, наві, то щасливий справді час,
Що тут на самоті прийшлось побачить вас;
Про се до Господа я заслав благання
І він отсе тепер вволив мої бажання.
- Ельм.** Я кілька щирих слів хотіла-б обміняти.
Відкрийте ся-ж мені й нічого не таїть.
- (*Даміс не видний иньшим, відчиняє трохи двері і прислухаєть ся до розмови*).
- Тарт.** Ви звабили мене ласкавими словами,
Я-ж душу всю мою розкрию перед вами.
Найперш клену ся: я на тих гостей повстав,
Що чарів ваших блиск до себе прикликав,
Не яко ворог ваш, не з думкою лихою,
Але від щирости, що всюди править мною.
Душа збентежилась..
- Ельм.** Чи віри-ж я не йму?
Ви дбали на користь спасінню мойому.
- Тарт.** (*тисне за руку*) О так, запевне так... найкращії жадання...
- Ельм.** Ох, як ви тиснете!
- Тарт.** То щирі почування.
Вам лихо вдіяти? ні, думка не така
У мене; я скорійш...
- Ельм.** Деж ваша се рука?
- Тарт.** Я вбрання мацаю, матерію дивлю ся.
- Ельм.** Та перестаньте бо, я лоскоту бою ся.
- Тарт.** Яка мережечка на диво, Боже мій!
Чого то за наш час не зможе хист людський!
Чи бачив хто коли таку тонку роботу?

- Ельм.** Але вернімо ся до нашого клопоту.
Я чула, що Орґон думки вже відіня
І вам дочку 'ддає. То правда, чи брехня?
- Тарт.** Казав він щось таке, але я вам признаюсь,
Що не за щастям сии я серцем побиваюсь;
Десь ниде, в иньшій бо, чудовнійшій красі
Увесь мій любий рай, мої бажання всі.
- Ельм.** А вже-ж; ви на землі не любите нічого.
- Тарт.** Не дав мені Господь, ох, серця камяного.
- Ельм.** А я так думаю: спасенна ваша путь
І ваші всі гадки до неба престо йдуть.
- Тарт.** То правда, нудни ся ни за довічнни раси,
Але й дочасної краси не забуваси:
Пренишний неба твір, урода чарівна
Побожні почуття зворушує до дна.
В таких, як ви, краса небесная відбилась,
У вас же найяснійш, найкраще засьвітлалась.
На личку вашому небесні всі дива,
Ваш погляд очи всім і серце порива;
І я, дививши ся на вашу нишчу вроду.
Склонив ся перед Тим, хто появил првроду,
І в вашім образі я щиро полюбив
Найкращий з образів, де Він себе в'явив.
З початку я таки боявсь того кохання,
Бо думав, що воно диявольське наслання,
І був наважив ся не бачить вас нїде,
Гадав, що через вас душа до згуби йде.
Але в кінці спізнав, красо моя пренишна,
Що то сьвята любов, а не жадоба грішна,
Що з сорошливістю погодать ся вона,
І я сказав собі: люби, як серце зна'.
Я надто сьміливий, - се сам я почувую, —
Що вашій добрости се серце поручаю,
Але надії всі мої у вас самій,
На заходи-ж свої не маю я надій.
Від вас я тільки жду собі добра, спокою,
Від вас терпіти-му, або всі муки згою;
Скажіть — і буду я щасливий чоловік.
Звеліть мені — і я страждати-му по вік.
- Ельм.** Освітчили ся ви по правді досконало,
Хоч се мене, скажу, чимало здивувало.
Чи ви не мислили, ступивши на сей шлях?
Чи серця не могли озброїти в грудях?
Побожний чоловік, якого ймення всюди.
- Тарт.** Побожний... а хиба-ж побожні — то й не люди?
Кого хоч раз ваш вид небесний освітив,
То вже не мислить він, бо розум загубив.

Сю мову може вам від мене дивно чути,
 Але я ангелом ніяк не можу бути.
 Як що вас гніває призначення се моє,
 То в вашій ліпоті вина найбільша є.
 Заледве вбачив я надлюдське се сяєння,
 Віддав я душу всю під ваше панування.
 Про ніжний погляд ваш не скажеш у словах,
 Він хутко геть прогнан з душі моєї страх,
 Полужав молитви, пости, покутні плачі
 І повернув до вас бажання всі гарячі.
 Зітхання й погляди про се казали вам,
 Тепер же віри йміть ще більш моїм словам.
 Коли-б же ви могли прихильною душею
 Хоч трохи зглянутись над мукою моєю,
 Коли б у смуток мій спокою налили
 І до нікчемного раба свого зійшли, —
 Я так би поважав небесну вашу вроду,
 Як ще не шанував нікто нікого з роду.
 Тоді за вашу честь не мали-б ви страху,
 Я-б не навів на вас недоленьку лиху.
 А всі папки отті, що їх жінки голублять,
 Все роблють голосно, порожню славу люблять,
 Прилюдно хваляють ся, що пощастило їм,
 Любови кожний знак показують усім,
 Довіру зраджують дурними язиками
 Й на вівтарь власний свій наводять темні плями.
 Але такі як ми кохають і мовчать,
 І тайности чужі ховають під печать.
 Ми хочемо самі зістати ся в шанобі,
 Тому й страху нема укоханій особі.
 Хто любить нас, того неслава не торкне:
 Ми скрити зміємо заласе потайне.

Ельм. Я мовчки слухала всі ваші мудрування;
 Ви навпростець мені освідчили кохання.
 А що, як я до вас не мати-му жалю,
 Та й чоловіка ще про все повідомлю?
 А як дізнасть ся він про такі зальоти,
 Мабуть любити вас не мати ме охоти.

Тарт. Я знаю, серце в вас злоби недоступне
 І ви за сьміливість пробачите мене,
 Бо люде немощні; о, в вас не буде гніву,
 За те, що я не скрив любов мою правдиву.
 Погляньте хоч самі на вид свій чарівний, —
 А в мене-ж тіло є, а ще-ж я не сліпий, —

Ельм. Хоч иньша се могла-б не так як я прийняти,
 Але-ж я ласки вам бажаю доказати;
 Про се Оргонові я звістки не подам,

За те-ж ось річ яку зробити треба вам :
Працюйте зараз же, та щиро, без омани
На те, щоб став ся шлюб Валерів та Марьяни.
Самі-ж повинні ви чужих зректи ся прав,
Що другий через вас заледве не втеряв,
Та ще...

Сцена четверта.

Ельшира, Даміс, Тартюф.

Дам.

Ні, пані, ні; се слід переказати.
Я недалеко був і чув з тієї хати;
Зласть ся, сам Господь туди мене привів,
Щоб злодія сього гордоту я зломив,
Щоб міг нарешті він прийняти од мене кару
За нахрап, за свою облесливу машкару.
Нехай же батько мій тепер побачить сам,
Який злочинець тут осьвідчував ся вам.

Ельм.

Дамісе, ні, не так; аби він шанував ся,
Та ласки нашої достойним показав ся,
Я обіцяла вже і слова не змілю;
Здіймати бучу я душею не терплю.
З дурниць таких жінки сьміялись тільки можуть
І чоловікови спокою не трівожують.

Дам.

Робіть як знаєте, я вам не бороню,
Але-ж і я нехай по своєму вчиню.
Він підступом своїм, аухвальною пихою
І так доволі вже сьміяв ся наді мною.
Давно вже я держу в собі правдивий гнів;
Доволі він у нас безладдя поробив,
Доволі над моїм він батьком верховодив,
Валерови й мені в коханні нашім шкодив.
Нехай же батько зна все чисто, на голó!
Се Небо способа тепер мені дало,
Я дякую за сей випадок знаменитий;
Занадто добрий він, щоб з рук його впустити.
Я буду винний сам за нашу всю біду,
Як що й тепер йому відплати не знайду.
Дамісе!...

Ельм.

Дам.

Ні, простіть; я добре розумію...
З сії okazji страшенно я радію.
Даремно будете віраджувати мене,
І помста праведна злочинця не мине.
Чого ще ждати нам? Не буду я баритись,
І саме от тепер я можу вдовольнитись.

Сцена п'ята.

Оргон, Ельмира, Даміс, Тартюф.

- Дам.** Ви саме в час прийшли, щоб тут від нас почути
Цікаву річ, яка здивує вас мабуть.
Ви за свою любов діждали ся заплати;
Сей пан уміє вас за ласку шанувати,
І в щирости своїй, за все добро, що мав,
Спляшити вашу честь добродій забажав.
Я сам піймав його; на сьому місці, тату,
Він пані визнавав любов свою прокляту.
Її душа м'ягка і вдача мовчазна,
І скрити се від вас наважилась вона;
Але по мойому, се просто необачність,
І не сказати вам — була-б до вас невдячність.
Ельм. Про річ таку дрібну звичайно всі мовчать
І чоловікови спокою не мутять.
Від того наша честь іще не може впасти,
Як боронити ся ми вмієм від напасти.
А ви, Дамісе, теж промовчати-б могли,
Як би мені ваги хоч трохи надали.

Сцена шеста.

Оргон, Даміс, Тартюф.

- Орг.** Невже се правда все, що чув я? О мій Боже!
Тарт. Так, милий брате, я створіння але, негоже.
Такого грішника ще в сьвіті не було,
Мізерне серце се гидотою пройшло;
Я все моє життя провів у болоті,
Кохав ся над усе в злочинстві та мерзоті,
І бачу я, що Бог усіх моїх гріхів
Не стерпівши, мене скарата захотів.
Хай надають мені ще більш гріхів і бруду, —
Я боронити ся не зважусь і не буду;
А ви тому всьому, що кажуть, віри йміть
І в гніві вашому злочинця проженіть;
І скільки-б сорому від вас мені не впало,
Скажу я, що його мені ще буде мало.
Орг. (до сина). Ах, ти розбійнику! чи в тебе сором єсть
Такій сьвятій душі обріджувати честь!
Дам. Невже ви здаєтесь на хитру сю личину
І віри не ймете?..
Орг. Замовкни, песький сину!
Тарт. Нехай говорить він, не бороніть йому,
І щоб він не сказав, ви віри йміть тому.

На віщо ви мене так судите прихильно?
 Про чесноту мою непевниши бути вільно.
 Чи ви звіряєтесь на те, чим я здаюсь?
 Від того кращиш я ні трохи не зроблюсь.
 Мое обличчя вас негоже ошукало
 А справжнього добра в мені занадто мало.
 Мов добрий чолонік я сподобавсь усім.
 Але по ширости нікчемниши я зовсім.

(до Даміса :) Так, синочку, скажіть, що зовсім я пропащий,
 Що зрадник, злодій я, розбійник непуцящий;
 Знайдіть мені ще більш образливе імя, —
 Не сперечати-мусь, бо винен тільки я.
 І я навколішках ганьбу приймати буду
 Як кару за гріхи від праведного суду.

Орг. (до Тарт.) Доволі, братіку.

(до Даміса) Чи в тебе є душа?

Ледащо!

Дам. Як! неже вам серце поруша?...
 Орг. Цить, бидло!... встаньте бо, мій брате милостивий.

(до сина) Мерзений!...

Дам. Віш...

Орг. Мовчи!

Дам. То се за мій правдивий...

Орг. Мовчи, бо я тобі всі руки потрошу.

Тарт. Я ради Господа того не попушу.
 Вгамуйтеся, брате; перш прийму я всі напасти,
 Ніж з голови його дам волосині впасти.

Орг. (до сина). Невдячний!

Тарт. Згляньте ся на його; от я сам

Навколішки стаю... (Падає на коліна).

Орг. (теж на колінах, до Тарт.) О Боже!.. Годі вам...

(до сина) Ледащо! подивись!

Дам. То...

Орг. Цить!

Дам. Як?...

Орг. Цить! ні слова!

Наславити його твоя душа готова.

Я знаю, за що ви на його встаете,

І жінка й діти всі його ви цькуєте.

Вам сорому нема всіх заходів ужити,

Щоб сей побожний пан не став у мене жити.

Але всім заходам не вигнати його;

Його я пригорну до сёрденька мого.

І щоб приборкати лиху мою родину,

За його я віддам дочку мою єдину.

Дам. Чи ви примусите, що агодить ся вона?

Орг. Сьгодні к вечері, собако навісна.

Я дам себе в-знаки, я не вкорюсь нікому;
 Вже час навчити вас, що я господарь дому.
 Ну, зараз же мені навколішки ставай
 І в пана доброго пробачення благай.
 У сього злодія? в облесника такого?!
 Ага, ти знов своє! ти брешеш знов на його!
 Ціпок! де мій ціпок!...

Дам.
Орг.

(до Тартюфа)
 (до сина)

Не здержуйте мене!
 Геть з двору зараз же! іди собі, свине!
 Та щоб не сьмів сюди ніколи навертатись.

Дам.
Орг.

Так, я піду, але...
 Винось ся, годі длатись.
 Знай: спадщини тобі я в вік не відпишу,
 А то що я сказав, проклоном завершу.

Сцена сема.

Оргон, Тартюф.

Орг.
Тарт.

Сьвятій людині так за все добро віддячив!
 Хай Бог його простить, як я йому пробачив...
 Коли-б ви знали, як душа моя болить,
 Що в братіком мене бажають роздружить.
 Ох, ох!

Орг.
Тарт.

Як думаю про ненависть людськую,
 То в серденьку таку велику муку чую...
 Ох, груди стіснуло... і духу вже нема...
 Не можу мовити... сеж певно смерть сама.

Орг. (плачучи бжжить до дверей. куди він вигнав сина).

(до Тарт.)
Тарт.

Ровбійнику! чому тебе пустив я з хати!
 Було-б тобі спершу всю спину полатати!
 Вгамуйтеся, братіку, і серденька не рвіть.
 Доволі прикрости; вже час її скінчити.
 Клопоти я привіс у вашу всю родину,
 То краще я зроблю, як зовсім вас покину.
 Се жарти?

Орг.
Тарт.

Тут усі на мене динуть злом
 І честь мою хотять обкидати багном.

Орг.
Тарт.

Ви-ж бачите, що я не слухаю нікого.
 Не кинуть вороги заміру навісного:
 Що-дня шестати-муть, аж поки й буде те,
 Що на останку ви ім віри поймаєте.
 Ні, братіку, ні в вік.

Орг.
Тарт.

Ох, брате, превелика
 У жівки сила є — вмовляти чоловіка.

Орг.
Тарт.

Ні, ні.
 Рушати час. Пустіть же ви мене.
 Нехай ніхто вже більш Тартюфа не клене.

Орг. Зістаньтесь; не пущу, от, щоб мені пропасти!
Тарт. То доведеть ся знов терпіти всі напасти..
 Але, як хочете...

Орг.
Тарт.

А!

Добре, буде так,

Але я стану вже поводитись инак;
 Бо честь — то ніжна річ; як побратим правдивий,
 Не дам я, щоб її доткнув язик злосливий.

Орг.

Дружину вашу скривь я буду обминать.

До неї, всім на злість, повинні ви вчашать.

Дражнити сьвіт увесь готовий я душею;

Нехай же бачуть вас що-раз у-парі з нею.

А щоб відчули більш зневагу всю мою,

Я вам за живота добро своє 'лдаю;

І зараз же, щоб нам з сим ділом не барить ся,

Спишу папери всі по формі, як годить ся.

Вірненький друг, ще й зять, дорогший є мені

Від жінки, від дітей і всякої рідні.

Не будьте-ж до мого дарунку неласкаві.

Тарт.

Господня воля хай справдить ся в кожній справі.

Орг.

Сердешний! Ну, ходім, та й спишемо як слід;

Нехай від задрости не тянуть ся мій рід.

ДІЯ ЧЕТВЕРТА.

Сцена перша.

Клеант, Тартюф.

Кле.

Про се вже всі кричать, і вірьте, що ті вісти

Для чести вашої не принесуть користи.

Я вас, добродію, до речи тут зустрів,

І щиро вам скажу про сеє пару слів.

Я не силкую ся збагнуть сю річ до краю;

В найгіршім разі так я все се уявляю:

Невинні ви цілком, а винний сам Даміс,

І скаргу ту на вас неправедно заніс.

По християнському було-б забуть образу

І помсту всяку геть з душі прогнати зраду.

Невже ви схочете за сварку вашу з ним,

Щоб вигнано його, щоб кинув він свій дім?

Я ще таки скажу, і в тім брехні не буде:

Вже ремствують на вас тепер за се всі люде.

Послухайте-ж мене, всім спокій поверніть

І справи вашої на гірше не ведіть.

На божу волю весь великий гнів оддайте

І батька з сином знов до згоди приєднайте.

- Тарт.** Ох, і моя душа до згоди теж вола';
Я не додержую на його й крихти зла,
Я вибачив йому, я вже не нарікаю,
Йому-б я сам служив так щиро, як здолаю;
Та божий інтерес на те не призволя:
Як що він буде тут, я виїду відсіля;
А як що я тепер, по тій страшній зневазі,
До згоди з ним прийду, то страчу на повазі.
Тоді вже Бог-зна-що про мене здасть ся всім:
Що я в політики вдаю себе плохим,
Та й скажуть, що себе я винним почуваю,
Незлюбністю-ж душі свій острах покриваю,
І що на те його карати не схотів,
Щоб міг забути він на мене правий гнів.
- Кле.** Виправдустесь ви барвистими словами
Й відбутись хочете непевними думками,
Але втручатись вам чи слід до божих справ?
Хиба злочинця Бог і сам би не скарав?
Зіставте-ж Богови за гріх людей карати,
А нам наказує він тільки їх прощати.
Не думайте й про те, що скаже цілий сьвіт,
Як що ви дбаєте про божий заповіт.
Як! через те, що хтось якось подумать може,
Ви будете з людьми поводитись негоже!
Ні, ні, робімо так, як небо нам велить,
А иньший клопіт нас нехай не туманить.
- Тарт.** Я вам уже сказав, що гніву я не маю
І божу заповідь я тим задовольняю;
Але-ж закону Бог того не положив,
Щоб я з зневажником моім у-купі жив.
- Кле.** А чи велить вам Бог схилити ся до того,
Що батькови його прийшло не знати з чого?
Жадати, щоб усе добро він вам оддав,
Якого брати ви не мали жадних прав?
- Тарт.** Хто знати-ме мене, вгада мій замір чистий:
Не скаже, що я дбав для власної користи.
Що всі мені скарби? який мені в їх зиск?
Ні, не приваблює мене фальшивий блиск.
Коли-ж я й згодив ся те все добро прийняти,
Що пан Орґон мені ласкавий був віддати,
То се я через те зробив, що мав я страх,
Щоб не погинуло воно в лихих руках;
Щоб не дістало ся воно комусь такому,
Хто прогайнує все не на користь нікому;
А я-ж узяв його для однієї мети:
Щоб небо вславити та ближнім помогти.

Кле. Ваш делікатний страх облиште ви ласкаво,
Щоб той не плакав ся, хто ма' на спадок право.
Ні, хай бере своє, та й сам відповіда,
А клопотати ся про те вам не впада.
Та краще-б він усе добро те жарно стратив,
Ніж за шахрайство-б вас хто небудь винуватив.
Аж дивно бачити, як хто без сорома
Великі дари охоче так прийма.
Правдива щирість теж закони мусить мати.
Хто вчить наслідників законних обдирати?
Коли-ж ви маєте такі думки, що там,
Де жити-ме Даміс, не можна жити вам,
То краще-б вам було тихесенько самому
Почесно геть піти з Оргонового дому,
Ніж дожидати ся таких нечutih справ,
Що сина рідного в оселі він прогнав.
Було-б повинністю порядної людини,
Добродію...

Тарт. Уже пів четвертої години,
Добродію; я звик молити ся в сей час,
То ви вже вибачте, що я покину вас.

Кле. Ах!

Сцена друга.

Ельшира, Марьяна, Клеант, Дорина.

Дор. (до Клеанта). Пане, згляньте ся, обстаньте й ви за нею:
Як би ви знали, як терпить вона душею!
Той шлюб, що батько їй сьогодні назначив,
їй душу рве ввесь день і серце їй розбив.
Пав зараз буде тут. Зберімо-ж наші сили,
То може-б силоміць, чи хитрощами збили
Нещасний той замір, що всіх турбує нас.

Сцена третя.

Орґон, Ельшира, Марьяна, Клеант, Дорина.

Орґ. Я радий; що знайшов усіх у-куні вас.
(до Мар.) Ну, дочко, сей контракт вас має звеселити,
Та ви вже знаєте, що може він містити.

Мар. Для Бога, таточку, що зна мої жалі,
Як що зворушигь вас що небудь на землі, —
Природній права забудьте в сю годину.
Вкорятись вам свою не силуйте дитину.
Не змушуйте, щоб я на вирок ваш такий
До суду божого несла свій плач тяжкий.
І се життє мое, що через вас я маю,
Нещасним не робіть, не нівечте до краю.

Коли вже я свої надії загублю —
 Із тим з'єднати ся, кого я так люблю,
 То хоч одну мені ви ласку ще зробіте
 І світу з нелюбом, благаю, не вьжіте.
 О не гнітїть мене вагою прав своїх,
 Щоб я не вдіяла якийсь великий гріх.

Орг. (*почуває жаль*). Не треба м'якшати, як легководухі люде.

Мар. Любіть же ви його, мені байдуже буде;
 Кохайте, дайте все йому добро своє;
 Як мало ще того, — додайте все нове;
 Я згожу ся на те, я все віддам без болю,
 Та сєрденька мого не дайте ви в неволю.
 І краще в монастир дозвольте йти мені,
 Нехай дотліють там мої останні дні.

Орг. Отсе-ж ті донечки: вже зараз і в черницї,
 Як батько з голови їм вибива дурици.
 Але чим більше він нелюбий вам, то тим
 Ще більш достойною з'явїть ся перед ним.
 Убийте шлюбом сим до любощів охоту
 І голову мою позбавте від клопоту.

Дор. А тож!...

Орг. Примовчуйте; ще не прийшов ваш день.

Щоб я вас більш не чув; мовчіть! анї телень!

Кле. Як що пораду ви не приймете вразливо...

Орг. Поради ваші всі — прегарні на диво.

Вони розсудливі, я дуже їх люблю,

Але приймати їх, пробачте, не волю.

Ельм. (*до Орг.*) Дививши ся на вас, не тямлю, що до чого;
 Не розумію я заслїплення такого.

Гаразд же ви йому себе запродали,

Коли й сьогодні ще нам віри не няли.

Орг. Простїть, я вірю в те, що бачуть власні очі.

Я знаю, боронить Даміса ви охочі,

І ви бояли ся, щоб він не показав,

Як гидко скривдити сердешного бажав.

Нарешті ви були збентежені так мало,

Що вам повірити ніяк не випадало.

Ельм. Хйба-ж, як хто сказав, що нас посьмів кохать,
 Повинна наша честь притьмом на гвалт кричать?

Чи бути иньшої відповіді не може,

Як гнївом блискати, як лаятись негоже?

А я такі слова приймаю просто в жарт,

Чинити-ж вибухи, по мойому, не варт.

Чесноту я люблю, та лагідну, без крику;

Я не волю собі недоторканість дику,

Що в зуби й пазурі невинність прибира

І за найменчу річ вам очі видира.

- Хай не карає Бог чесною такою!
 Я буду вірною, не бувши сатаною.
 І слово простее, але непривітне,
 Зальотника не згірш від мене прожене.
- Орг.** Я тямлю все, мене не збити з пантелику.
Ельм. Дивуюсь на таку певіру превелику.
 Але як шо сами побачите ви те,
 Про що ми кажемо, чи віри поймете?
 Побачу?
- Орг.** Так.
Ельм. Овва!
Орг. А шо, як я здолаю
Ельм. Розкрити очі вам тим способом, що маю?
 Плетіть!
- Орг.** Ну й чоловік! Одно мені скажіть...
Ельм. Коли не хочете, то віри нам не йміть,
 А уявіть собі, шо се могло-б тут бути,
 Шо ви могли-б те все побачити й почути, —
 То шо сказали-б ви про любого свого?
Орг. Сказав би... не сказав нічого-б, і того
 Не може бути.
Ельм. Вже вас досить опукали;
 Доволі й ви мені брехню дорікали.
 Так отже залюбки в сій хаті, в сей же час
 Поставлю сьвідка я — нікого-ж, тільки вас.
Орг. Гаразд. Побачу-ж я, піймавши вас на слові,
 Чи ви обіцянку свою справдить готові.
Ельм. (до *Дор.*) Скажіть, щоб він прийшов.
Дор. Розумний він, глядіть, —
 То може й у сильце так слоха не влетить.
Ельм. Найлегше дурить нас людина, шо нам мила.
 До того-ж і пиха його затуманила.
 (до *Дор.*) Пришліть його.
 (до *Клеанта і Мар'янки*) А ви — вам вийти слід обом.

Сцена четверта.

Ельмира, Оргон.

- Ельм.** Поставмо так сей стіл, і скрийтесь під столом.
Орг. На віщо?
Ельм. Вам тепер сховати ся конечно.
Орг. Чого-ж під стіл?
Ельм. То шо? примоужьтесь безпечно.
 У мене в голові є думка, в тую-ж мить
 Ви арозумісте. Ну, лізьте-ж, та сидіть
 Тихенько так, щоб вас не чули і не зріли.

Орг. Вам потурати більш уже немає й сили,
Та ну, побачимо, який із вас митець.

Ельм. Переконаєтесь у всьому під кінець.
(*Оргонови, що вже під столом*)
Ви свідком будете дивачної розмови,
Та не турбуйтеся і не бентежте крові;
Не гнівайтесь на те, що я йому скажу,
Через розмову ту я правду покажу.
Коли на те пішло, я взяти мушу маску
І до облесника показувати ласку.
Стидку його любов я ніби-то прийму,
Одвагу виявить, спромогу дам йому.
Але я ради вас, та щоб його скарати,
Прихильність прибрану бажаю показати;
Тому скінчу я враз, як здасться вам, що вас
Я добре впевнила і що скінчити час.
На вас лежати-ме жагу його спинити,
Як знайдете, що більш не можна попустити,
Що досить бачили, щоб правдоньки дійти
І що дружину вам пора оберегти.
Та власний інтерес ховати в вашій мочі...
Вже йде... Так ви-ж йому не кидайтесь на очі.

Сцена п'ята.

Тартюф, Ельмира, Оргон під столом.

Тарт. Мені сказали там, що звали ви мене.
Ельм. Я маю дещо вам одкрити потайне.
Замкніть же двері перш, ніж стану я казати,
Та гляньте, чи ніхто не може нас піймати.
(*Тартюф замикає двері і вертаєть ся*).
Такого лишенька не треба нам зовсім,
Яке нам трапилось недовго перед сим;
Тоді ми вскочили були по саму шию.
Боялась я за вас, так що й сказати не вмію.
Ви бачили, що я старала ся в той час
Даміса втишити, щоб він мовчав про нас,
Хоча пригнічена турботою моєю,
Не догадалась я те все назвати брехнею.
Та Бог не дав, щоб те скінчилось чимсь лихим,
І забезпечені ми більш, ніж перед тим.
Прогнала хмари всі міцна до вас шаноба;
Мій чоловік на вас не гляне вже зпід лоба.
Він з пльоток сьміючись такий нам дав наказ,
Щоб ми виходились до пари раз-у-раз.
Тому я й не боюсь, що мати-му нагану
За те, що з вами в-двох тут розмовляти стапу.

Хоч може серце се занадто поспіша,
 Та знайте, що й моя горить до вас душа.

Тарт. Сієї мови я не здужаю збагнути :
 Ранійш доводилось од вас на теє чути.

Ельм. Як що відмова та вас досі обража,
 Жіноче серденько — вам річ зовсім чужа.
 І ви не знаєте, що має розумітись,
 Коли ми почнемо так легко боронитись.
 Хоч ми й закохані, то почуття в той час
 Із соромливістю змагаєть ся ще в нас.
 Яке-б не мали ми правдивее кохання,
 Ми все стидаєм ся отвертого визнання.
 І ми бороним ся, хоч видно по очах,
 Що наше серденько у вас уже в руках,
 Що тільки гонор нам шореткі слова диктує
 І що відмова та вам любові віщує.
 Се дуже сьміливе, що тут я визнаю
 І соромливість тим я скривдила свою,
 Але вже стало ся, що я вам се скавала...
 Скажіть, хіба-б же я Даміса зупиняла?
 Хіба-б я залюбки — згадайте се ще знов —
 Так довго слухала розмову про любов?
 Невже в річах таких була-б така прихильна,
 Як би від спочуття сама була я вільна?
 А чуючи про вас, що шлюб ви берете,
 Я відмовляла вас, не згодилась на те.
 Щож мало значити таке мое вмовляння?
 Що мала я до вас прихильні почування,
 Що володїть сама бажала серцем сим,
 Що не хотїла ним ділити ся ні з ким.

Тарт. Добродїйко, слова такі без краю мило
 Почути з любих уст, що серце полюбило.
 Повірьте, що мені солодкий мед сих слів
 Блаженства почуття по всїй душі розлив.
 Подобати ся вам — то всі мої бажання,
 Задовольняти вас — найвище ракування.
 Але, прошу, нехай не в гнів то буде вам,
 Що трохи не дойму я віри сим словам.
 Я можу думати, що се слова лукаві,
 Аби пошкодити менї в весільній справі.
 Я, нанї, навпростець, по щирости скажу,
 Що до сих слів тоді довіру покажу,
 Як ласки вашої, якої так жадаю.
 Не тільки на словах, а в лїйсности дізнаю
 І віру защеплю в душі своїй на вік,
 Що з ласки вашої я щасний чоловік.

Ельм. *(навмисне кашлянувши).*

Еге, які бо ви швидкі та нетерплячі;
Так хутко стратите всі почуття гарячі.
Я тут найкраще вам осьвідчення чиню,
Я так стараю ся, а вас не вдоволью...
Чи тільки вас тоді я ввєнчити здолаю,
Як із прихильністю дійду вже аж до краю?

Тарт. Чим менше гідний хто, тим менше щастя жде

І на самі слова надій не покладе.
Щасливій доленьці ми віри не діймаєм,
Аж поки в дійсности щедрот її завнаєм.
А я прихильности не заробив нічим,
Та якже вірити мені ознакам сим?

Ні, не впевню ся я на мову ні на яку.
Аж поки справжню ви дасте мені ознаку.

Ельм. Який гарячий пал, що й перешкод не зна!

Як душу він мені збентежує до дна,
Як пута він кладе на серденько жіноче
І як потужно він бере собі, що хоче!
Чи й способу нема боротись проти вас
І ви вже не дасте спочинку хоч на час?

Але чи можна-ж так суворо намагатись
І разом усього так палко допевнятись?

Надуживаючи прихильні почуття
Тібі, що вже сил збулась до бороття.

Тарт. Коли-ж приймаєте любов мою гарячу,

То чом невійшого я доказу не бачу?

Ельм. Та якже зважусь я на те? а божий страх?

А небо, що у вас щоденно на устах?

Тарт. Коли се страх, що нам не буде з неба згоди,

Я легко збавлю вас такої перешкоди;

Хай серця вашого не здержує вона.

Ельм. Але небесний суд — то, кажуть, річ страшна.

Тарт. Я сьмішні сі страхи відразу вам розвію.

Вагання взяти всі я дуже добре вмю.

Так, небо деяких не дозволяє втіх,
Порозуміти ся-ж з ним можна в справах сих.

Така наука є, щоб, як потреба каже,
Вільнійше попускать сумління, що нас вяже,

І вчинкам нашим злим оправданне знайти,
Як що ми робим їх для чистої мети.

Ви потім навчитесь як слід сії науки,
А поки-що себе мені віддайте в руки;

Без ляку вдовольніть огонь бажань моїх,
А винний буду я й візьму на себе гріх.

(Ельмира кашляє дужче).

Ви кашель маєте.

- Ельм. Я страдниця, та й годі.
 Тарт. А чи не стане вам пастилька ся в пригоді?
 Ельм. Се кашель навісний, тепер уже мабуть
 Ніякі пастильки його не проженуть.
 Тарт. Се неприємна річ.
 Ельм. Така, що й не сказати.
 Тарт. Нарешті легко вам вагання геть прогнати.
 Тут ваша таїна сховаєть ся на вік,
 Лихе-ж не зло само, а роггос і крик.
 Скандал перед люджи вражає справді віру,
 Але не в гріхом грішити потай-миру.
- Ельм. *(кашляє дужче і стукає об стіл)*.
 Я бачу, що мені вкоритись час прийшов
 І все віддати вам, що віддає любов;
 Що меншим коштом я не сьмію сподіватись
 Задовольнити вас і з вами сквітуватись.
 Се сумно вдіяти, но правді вам скажу,
 Я зовсім не-хотя переступлю межу;
 Але коли вже так ведуть мене до того,
 Як віри все не йшуть, не слухають нічого,
 Коли запевнитись бажають виразнійш,
 То вже послухаєш людей і вдовольниш.
 Коли в сїм пбслуху образа буде Богу,
 Зле буде в тим, хто звів мене на сю дорогу.
 І певно, що не я вину собі візьму.
- Тарт. Так, панї, я прийму; а про вину саму..
 Ельм. Прошу вас, відчинїть та визирнїть із хати,
 Чи чоловіка там де небудь не видати.
- Тарт. І що вам за печаль журити ся за ним:
 Ми можем сии панком крутити як дурним.
 З таємних сих розмов радїє він без міри,
 Коли-ж побачить що, то всеж не пїйме віри.
- Ельм. Дарма; ви всеж таки, прошу я вас, підїть,
 Та за дверима скрїзь гарненько позырнїть.

Сцена шеста.

Орґон, Ельмира.

- Орґ. *(вилазючи зпід стола)*.
 Отсе скажу! Чи хто видав таку личину!
 Я аж не тямлю ся, я з гніву тут загину.
- Ельм. А ви вже й вилїзли? Так що се? жарт для вас?
 Іще ховайте ся, бо зовсім ще не час.
 Чекайте до кінця, щоб знати в-очевидки,
 А не звїряйте ся на всякі прості сплїтки.
- Орґ. Чи некло бачило тварину більш гидку!

Ельм. О Боже! на щож так судити на швидко!
 Ні, дайте впевнить вас, та вже тоді й гнівіть ся;
 Не поспішайте так, бо можна помилить ся.
(Ельмира становить Оргона за собою).

Сцена сема.

Тартюф, Ельмира, Орґон.

Тарт. *(не бачучи Оргона).*

Сприяє все мені задля моїх утіх.
 Я добре обдививсь по закутках усіх:
 Нікого там нема, і з думкою ясною...

(В той час як Тартюф наближаєть ся простягнувши руки, щоб обняти Ельмиру, вона відхиляєть ся і Тартюф бачить Оргона).

Орґ. Заждіть, не кваптесь так з любовною жагою,
 І серденька свого так дуже не паліть.
 Ага! сьвята душе! вже годі нас дурить!
 Як легко спокуша вас біс до злого вчину!
 Ви сватали дочку, а зводили дружину.
 Я все не розумів, до чого ви йдете
 І ждав, що скажете ви щось зовсім не те,
 Але вже з дослідом дійшлось тепер до краю
 І більше доказів я мати не бажаю.

Ельм. *(до Тарт.)* В тім, що зробила я, для мене честь мала,
 Але до сього я примушена була.

Тарт. *(до Орґ.)* Як! ви вже певні!

Орґ. Ну, без крику; не вгинайтесь,
 І зараз же мені з будинку вибирайтесь.

Тарт. Але замір...

Орґ. Не час розмовам про замір;

Тарт. Вам треба зараз же покинути сей двір.
 Се вам іти відсіль, хоча ви й горді, пане;
 Будинок мій, нехай про се відомо стане,
 І я вам покажу, що ся крутня гидка
 І сварка ся мене ні трошки не зляка.
 Що ганючи мене не легко дійдуть справи,
 Що в мене спосіб є розбити плян лукавий,
 За небо скривджене помститись і скарать
 Тих, що тепер мене так вигнати хотять.

Сцена осьма.

Ельмира, Орґон.

Ельм. Про що він тут казав? і що се визначає?
Орґ. Боюсь я, далебі; так, жарту в сім немає.
Ельм. Як?

- Орґ.** Помилку свою побачив я з сих слів.
Той запис на мій дім клоцоту наробив.
Ельм. Який там запис?
Орґ. Так, се діло вже пропало,
Та й иньша річ мене турбує ще чимало.
Ельм. Що знов?
Орґ. Дізнастесь. Але загляну в мить,
Чи певна скринька там у хаті ще стоїть.

Д І Я П Я Т А.

Сцена перша.

Орґон, Клеант.

- Кле.** Куди ви біжите?
Орґ. Чи знаю-ж я!
Кле. До ладу
Було-б, гадаю, перш усім зійтись на раду
І в сій пригоді щось намислити гуртом.
Орґ. З сією скринькою збентеживсь я цілком.
Про иньше тяжко так не міг би я журить ся.
Кле. То певно в скриньці тій поважна таємниця?
Орґ. Сю саму скриньку мій нещасний друг Аргас
На сховачку до рук віддав мені в той час,
Як утікав; ми з ним найбільшу приязнь мали.
Він говорив мені, що там лежать шпарґали,
Його-ж добро й життя залежало від їх.
Кле. На віщо-ж віддали ви їх до рук чужих?
Орґ. Се сталося так: моє сумління винне в тому.
Якось признав ся я про се тому гидкому;
Як став же радить він, то я вже й сам знайшов,
Що краще скриньку ту віддати йому на схов,
На те, щоб відректись найменший мав я клопіт,
Як би за скриньку ту взяли мене на допат,
І щоб сумління вже свого не боячись,
Неагідно з правдою я міг заприсягтись.
Кле. То кепсько; так мене, принаймні, се вражає.
Той дар і тайна та, яку від вас він має, —
Коли вже щиро вам сказати погляд свій, —
Ви в необачности замислили своїй.
Ви віддались йому довірою такою;
Сеї чоловік держить на вас готову зброю
І гнівати його — то небезпечна річ.
Вам треба-б лагідно його позбути з пліч.

- Орг.** І він здавався мені таким сьвятим та божим,
А в серці був таким нещирим і негожим!...
Як старця я тоді прийняв його й пригрів!...
Ні, вже віраюсь я тепер сьвятих людців.
Я їх стрівати му гидливістю страшною
І буду задля їх найгіршим сатаною.
- Кле.** Еге, отсе вже в вас палкий занадто гнів;
Ваш розсуд лагідний за вітром полетів.
Правдивий розум вам не робить більш прислугу;
З одної крайности ви кинулись у другу.
Ви помилку свою побачили в сей час,
Що щирість брехана приваблювала вас;
Але не бачу я потреби, щоб ви впали
Ще в більшу помилку і першу тим справляли,
Змішавши в один гурт нікчому-брехуна
З людиною, яка неправди в вік не зна.
Вас одурив шахрай, з одвагою такою,
Буядючним виглядом і мінною пісною, —
То вже власть ся вам, що всі такі як сей,
Що вже побожности нема проміж людей.
Такі дурні думки безбожні можуть мати,
А вам годилось би чесноту відрізати.
Не кваптесь полюблять людину в одну мить;
У сьому ділі ви серединою йдїть:
Личинї прибранї шаноби не давайте,
Але й побожної душі не ображайте.
Коли-ж не можна вам без помилок таких,
Тоді вже краще ви впадайте в перший гріх.

Сцена друга.

Оргон, Клеант, Даміс.

- Дам.** Чи справді, батьку, той шахрай на вас чигає,
Від вас усе добро в непамять повертає?
І в гидості своїй, що будить правий гнів,
З чесноти вашої на вас же сітку силів?
- Орг.** Так, сину, і душа моя болить без краю.
- Дам.** Ага! ну, то йому я вуха повтинаю.
З напасником таким вагати ся не час;
Мій клопіт, щоб його прийняти геть од вас,
Я задавлю його, то швидче буде справа.
- Кле.** От так, як бачите, говорить молодь жвава.
Вгауйтеся трошечки і втиште гнів палкий;
Ми під таким царем і вік тепер такий,
Що не насильство нам у справі допоможе.

Сцена третя.

Пані Пернель, Орґон, Ельмира, Клеант,
Марьяна, Даміс, Дорина.

П. Перн. Що се? я чую, тут таке страшне, негоже!
Орґ. Се новина, що їй отут я свідком був.

Як бачите, собі подяки я здобув
За клопоти; прийняв злиденного як брата,
Притулком, захистом йому стаєся хата,
Що дня він гоїности моєї зазнає,
Я дав йому дочку і все добро своє, —
А зрадник сей гидкий наважився нести
На гріх стидкий мою дружину спокусити.
Та не спинила ся на тому тварь гидка:
За все моє добро мене-ж тепер ляка,
І хоче зруйнувать мене, — бо має зброю,
Що сам я дав йому довірою дурною, —
Із дому вигнати, де я його прийняв,
І в злидні кинути, з яких його я взяв.
Нещасний!

Дор.

П. Перн.

Сяну, я не можу вяти віри,
Щоб мати він схотів такі гидкі заміри.
Орґ. Як!

Орґ.

П. Перн.

Людам праведним завидують усі.

Орґ.

Але скажіть, куди ведуть розмови сі,
Матусю?

П. Перн.

Живете ви Бог-зна по якому
І бачу я, що він не милий тут нікому.

Орґ.

Чи сеж стосуєть ся до речі? як і чим?

П. Перн.

Вже-ж я казала вам нераз іще мали:
Чеснота на землі що дня терпить напасти;
Хоч заздросні пошруть, то заздросцам не впасти.

Орґ.

Чи з тим, про що в нас річ, тут звязок може быть?

П. Перн.

Вам сто дурних казок про його наплетуть.

Орґ.

Кажу-ж — я бачив сам усе на власні очі.

П. Перн.

Створіння заздросні злоречити очочі.

Орґ.

Я буду лаятись. Адже-ж кажу я вам,
Що той гидкий його злочин я бачив сам.

П. Перн.

Злосливі язикі насіють скрізь отрути
І захисту від їх ніде не може бути.

Орґ.

Ви неподобну річ якусь верзете.
Я бачив, бачив сам, очима бачив те;
Що зветь ся: бачив сам. Як треба ще казати?
Товкти по сто разів? за чотирьох кричати?

П. Перн.

О Боже! найчастійш нас дурить зверхній вид;
На те, що бачим ми, звиряти ся не слід.

- Орг.** Я лютий!
- П. Перн.** Підозрінь дурних ми стільки маєм,
І добрі вчинки злом так часто вьясняєм!...
- Орг.** То милосердем я повинен вьяснять,
Що він хотів мою дружину цілувать?
- П. Перн.** Не можна-ж так людей судити без причини;
Добути треба-б вам певнійший факт провини.
- Орг.** До ката! Якже ще впевнитись більш я міг?
Чи ждати мав, щоб він на очах тут моїх
Почав... От ще скажу таке, що не подоба.
- П. Перн.** В його душі одна пречистая жадоба;
І я не уявлю ніяк того в думках,
Щоб він одважив ся на той непевний шлях.
- Орг.** Я аж не тямлю ся. Як би мені не мати
Були ви, Бог зна, що я міг би вам сказати.
- Дор.** По правді стало ся, добродію; ви нам
Не вірили тоді, — тепер не вірате вам.
- Кле.** Ми тратимо свій час на зовсім марну зваду,
А треба-б нам тепер знайти собі пораду.
Не спімо, бо на нас чигає той шахрай.
- Дам.** Чи в безсоромности сягне він аж за край?
- Ельм.** Я думаю, що з ним боротись нам не сила,
І вже тепер його невдячність зрозуміла.
- Кле. (до Орг.)** Не вірте ви йому; у його спосіб є
Справдити проти вас напасництво своє.
І з меншим засобом хитрун меткий заплута
Лукавством, підступом людину кожну в пута;
З тією-ж зброєю, що має він на вас,
Його дражити вам зовсім було не час.
- Орг.** Се так, та щож робить? Допік мені сей клятий,
І я не міг ніяк свій правий гнів стримати.
- Кле.** Від серця хочу я, щоб згода хоч якась
Між вами обома на ново почалась.
- Ельм.** Не знала я, що він таку має зброю,
А то не завдала-б такого неспокою.
- Орг. (побачивши Лояля).**
А сей чого прийшов? довідайтесь, підіть.
Я саме в настрю з ким небудь говорить!

Сцена четверта.

Ті самі, Лояль.

- Лояль (до Дорини, в глибині сцени).**
Добрідень, сестронько; зробіть, прошу, кохана,
Щоб з паною бачитись я міг...
- Дор.** Он гості в пана;
Навряд, щоб бачити його вдало ся вам.

- Ло.** Я тут найменшої турботи не завдам.
Не в неприємною прийшов я новиною,
І він радіти-ме спізнавши ся зі мною.
- Дор.** Як звати вас?
- Ло.** Скажіть ви тільки, що для справ
Прегарних пан Тюртюф сюди мене прислав.
- Дор.** (до *Орг.*) Добродія сього, що так гонорить мило,
Прислав сюди Тартюф. До вас він має діло,
Що, каже, буде вам приємне.
- Кле.** (до *Орг.*) Щож, прийміть;
Побачиш, що воно, й що буде говорити.
- Орг.** Він може схоче нас до згоди навертати.
Якії-ж почуття я мушу виявляти?
- Кле.** Вам треба здержати насамперед свій гнів
І прислухати ся до миролюбних слів.
- Ло.** (до *Орг.*) Привіт вам. Небо хай ялодумців ваших згубить.
І, як бажаю я, нехай вас Бог полюбить.
- Орг.** (до *Кл.*) Сей любий вступ моїм відповіда думкам
І згоду хоч якусь уже віщує нам.
- Ло.** Родину вашу всю я змалку звик любити,
Отцеві-ж вашому нагоду мав служити.
- Орг.** Добродію, простіть той сором мій, що я
Не знаю, хто ви єсть і як вас на імя.
- Ло.** Доляем я зовусь. З Нормандії похожу.
Я пристав судовий і сим хвалитись можу.
Отсе вже сорок літ пролинуло часу,
Як сей приємний труд почесно я несу.
З дозволу-ж вашого прийшов я ознаймити,
Що певний присуд ви повинні вдовольнити.
Як! ви прийшли!...
- Орг.** Заждіть; нема чого кричать:
- Ло.** Се тільки акт, щоб ваш будинок одібрати,
Вас викинути всіх і кожную річ рухома
І дати вільний пляц властителеві дому.
Зо всею пильністю, в неодволичний час.
Як! вигнати мене!...
- Орг.** Так, милий пане, вас.
- Ло.** Бо домовні сьому, як знаєте самі ви,
Ласкавий пан Тартюф хазяїн є правдивий.
По сиді запясу, що вже в руках моїх,
Тепер один він пан мастків сих усіх.
Все списано як слід; не можна сперечатись.
На безсоромність сю нам треба дивуватись.
Ся справа не до вас, і я кажу не вам.
Я до добродія; він єсть розсудний сам;
Він звик поводитись, як добрі, чесні люде,
І проти присуду змагати ся не буде.
- Дам.**
- Ло.**

- Орг.** Але...
- Ло.** Так, певний я: за цілий мільйон
Ви не захочете повстати на закон,
І згодитесь самі, як чесная особа,
Щоб я прикажи міг справдити як подоба.
- Дам.** Ой, пане приставе, вже скоро мій ціпок
Спізнає, чи тонкий ваш чорний жупанок.
- Ло. (до Орг.)** Нехай ваш син мовчить, а ні — то вийде з хати.
Бо шкода на папір усе те викладати
І протокол на вас писати, як би слід.
- Дор. (на бік).** Він прізвищем Лояль, — та не лояльний вид.
- Ло.** Із добрими людьми ласкавий я без міри,
І всі мої тепер, добродію, заміри —
Щоб прислужитись вам і втіху принести;
А иньшого могли-б такого ви знайти,
Який не двигнений моїми почуттями,
Далеко гірш, ніж я, поводив ся-б із вами.
- Орг.** Щож можна гіршого зробити ще для нас,
Як в хати вигнати?
- Ло.** На те я дам вам час,
І аж до завтрього не буду поспішати
Той приказ проти вас, добродію, сповняти;
А тільки почувать прийду в будинок сей
Тихенько, лагідно, із десятима людей.
Для форми-ж зволите, як будете лягати,
Мені прислати ключ від вашої кімнати.
Я відпочинок ваш сю ніч обороню
І зайвих прикростей ніяких не вчиню,
А завтра вранці ви, добродію, не гайтесь
І зараз же в усім начинням вибирайтесь;
Людей, щоб помогти виноситись, я дам.
Я їх чимало взяв, щоб прислужитись вам.
Прихильности ще більш ні в кого-б не знайшли ви;
Як бачите, до вас я дуже милостивий,
То й ви шануйте ся, по правді все робіть
І перешкод мені не важте ся чинить.
- Орг. (на бік).** Від щирої душі готовий я віддати
Червінців добрих сто, які ще можу мати,
Та тільки щоб могли хоч раз, та до смаку,
По пиці луснути тварину сю гидку.
- Кле. (до Орг.)** Мовчить, не псуйте гірш.
- Мар.** Зухвальство неабгагнене!
Не видержу, бо вже рука свербить у мене.
- Дор. (до Лояля).** Мосьпане, бачу я, що спина в вас така,
Що не завадило б дознати їй ціпка.
- Ло.** Скарать вас міг би я, не стерпівши образи.
Голубко, на жінок теж пишуть ся указаи.

- Кле.** Уже, добродію, те все скінчити час.
Давайте сей папір, та й не турбуйте нас.
- Ло.** До зобачення. Бог нехай вас звеселяє.
- Орг.** Тебе-ж, з тим, хто тебе прислав, нехай скарав.

Сцена пята.

Оргон, пані Пернель, Ельшира, Клеант,
Марьяна, Даміс, Дорина.

- Орг.** Що, мамо, — бачите? чи правду я казав?
З почину знать, яких нам треба ждати справ.
Чи арадництво його спізнали ви, як треба?
- П. Перн.** Я аж не тямлю ся і наче впала з неба.
- Дор. (до Орг.)** Ви дурно скаржитесь і злим його звете:
То не лихий замір, а почуття сьвяте.
До ближніх маючи в душі любов єдину,
Він знає, що добро не раз псує людину,
І мавши жаль забрав усе, щоб одвернуть
Те все, що робить вам тяжкою праву путь.
- Орг.** Мовчіть, я раз-у-раз вам шушу се казати.
- Кле.** Погляньмо-ж ми, яку вам раду можна дати.
- Ельм.** Підіть, оповістіть, який невдячний він.
Всю силу запису зламав його злочин.
І як дознають ся, який він єсть неправий,
То не справдять ся вже замір його лукавий.

Сцена шеста.

Оргон, пані Пернель, Ельшира, Клеант,
Марьяна, Даміс, Дорина, Валер.

- Вал.** Добродію, смутну я звістку вам несу,
Та лихо не стоїть і мало в нас часу...
Є в мене приятель, ми стали з ним братами.
Він зна гаразд про те, що я турбуюсь вами,
І добре мисливши він те відкрив мені,
Що як урядник мав держати в тайні.
І саме от тепер листа такого пише,
Що вам конечно річ тікати найскорійше.
Шахрай, що панував над вами довгий час,
Дійшов до короля і набрехав на вас,
І дав йому до рук якісь такі шпартали,
Що від державного злочинця ви дістали:

Проти повинностей підданицьких своїх
 Ви ніби-то взялись переховати їх.
 Подробиць тих провин не вмів би я сказати,
 Але вже приказ є, щоб вас арештувати.
 Та ще для певности доручено йому
 Доглянути, щоб вас посаджено в тюрму.

Кле. Таки облудних прав своїх допевнивсь клятий
 І ваше все добро вушів опанувати!

Орг. Одно я вам скажу: людина — звір лихий.
Вал. Коли забаритесь, вас жде кінець сумний.
 Мій повіз тут стоїть; тікати маєм змогу;
 А от вам десять сот червінців на дорогу.
 Не гаймось. Бачите, як метко він стріля.

Орг. Рятуюнок вам один — тікати відсіля.
 В безпечнім місці я вас добре заховаю
 І сам поїду в-двох із вами аж до краю.
 Ви так турбуєтесь! я стільки мав од вас!
 Та дякувати вам, знайду я кийший час.
 І щиро стану я тепер молитись Богу,
 Щоб відслужитись вам послав мені спромогу.
 Прощайте-ж ви, глядїть...

Кле. Тїкайте вже, а ми,
 Що треба діяти, все зробимо сами.

Сцена сема.

Тартюф, Полїцай, нанї Пернель, Оргон, Ельмира,
 Клеант, Марьяна, Валер, Даміс, Дорина.

Тарт. (*хитає Оргона*).

Заждїть, добродїю, не кваптесь так тікати;
 Тепер близенько вам іти відсіля до хати:
 Арештувати вас король наш наказав.

Орг. Так от що, зраднику, мені ти готував!
 Останій твій удар мене зганяє з сьвіту
 І ним ти завершив злобу свою неситу.

Тарт. Спокійно ганьбу сю душа моя внесе;
 Я ради Господа навчивсь терпіти все.

Кле. Чи бач — терпливости його межі немає.

Дам. А як він Господа нервений зневажає!

Тарт. Не зможе запал ваш зворушити мене,
 І від повинности мене не відхитне.

Мар. Ви сини бажаєте хвали собі здобути
 І служби кращої для вас не може бути.

Тарт. Почесна служба та, що дана від влади,
 Яка вповажила мене прийти сюди.

Орг. Але чи ти забув, що тільки через мене
Ти поліпшити міг життя своє злиденне?

Тарт. Я знаю, чим мені могли ви помагати,
Але про короля найперш я мушу дбати;
Сії повинности сьвятої права сила
В душі моїй цілком подяку заглушила;
І я на жертву тим високим почуттям
І друга, й рід увесь, і сам себе віддаю.
Ельм. Брехун!

Дор. Як хитро він собі препишні шати
Пристроїв з тих речей, що треба шанувати!

Кле. Коли вже в вас така велика щирість є,
Як кажете, й вона вам приводом стає, —
То чом же з нею ви ранійш не показались,
А вже — як зводили сю пані та й піймались?
Чому ви з звісткою пішли до короля
Тоді вже як Оргон прогнав вас відсіля?
Про вьнші речі я не став би вам казати —
Що все своє добро схотів він вам оддати;
Але-ж ви кажете: злочинець він, — про те
Любісінько дари від його береде.

Тарт. (до *поліц.*) Прошу вас, перервіть ви сю крикливу мову.
І докінчіть свою повинність урядову.

Пол. А справді, довго я її не докінчав;
Язык ваш саме в час про теє нагадав.
То щоб скінчити в раз, ходім лише зо мною
В тюрму, що буде вам оселею новою.
Тарт. Хто? я?

Пол. Так, пане, ви.

Тарт. За віщо-ж се в тюрму?

Пол. Не вам я поясню, за віщо се й чому.

(до *Орг.*) Добродію, верніть ви спокій знову в груди.
Живем ми під царем, що не терпить облуди,
Під тим царем, який читати в серці звик;
Його не шука облесливий язык.
Великим серцем він докладно все глумачить
І кожду річ дрібну в правдивім сьвітлі бачить;
Не спокушаєть ся душа його нічим
І в крайність не впада він розумом твердим;
Чеснота перед ним довічну славу має,
Та сявом своїм його не засліплює;
Всіх правих любить він, але-ж у серці й гнів
Страшний розпалює, як бачить брехунів.
Його ніхто-б не зміг так легко одурити
І тонші хитрощі аумів би він розбити.
Відразу короля ясний і бистрий суд
Збагнув, що в сій душі єдиний тільки бруд.

Він був прийшов, щоб вас злочинцем показати,
 Та й зрадив сам себе (в сім кару божу знати!)
 І виявив, що він шахрай відомий нам,
 Якого вже король під иньшим знав імям.
 Гидких його подій така велика сила,
 Що груба книжка їх напевно-б не вмістила.
 Наш найяснійший пан обурив ся в той час,
 Як зрозумів його невдячність проти вас,
 А вчинок сей новий до иньших долучив він,
 Прийти-ж за ним сюди для того доручив він,
 Щоб бачити, куди його ще занесе
 Нахабність, та щоб він вернув вам знову все.
 Так хоче він, щоб ви від мене знов дістали
 Папері ті, що ви нікчемному давали;
 Контракт, що вашими мастками всіма
 Обдарував його, король тепер лама,
 І пробачає вам лихе поступовання
 В той час, коли ваш друг здобув собі вигнання.
 Сми платить вам король за теє, що колись
 Ви за права його так щиро піднялись,
 І тим показує, що над надію всяку
 Уміє за добро складати щирю дяку,
 Що про заслуги він до віку пам'ята
 І що скорійш лихе в непамять поверта.
 Спасибі-ж Богови!

Дор.

П. Перн.

Ельм.

Мар.

Орг.

(до *Тартюфа*, котрого поліцаї веде з хати).

Ну, що, розбійнику!...

Мов світ мені підняв ся.

Як добре стало ся!

Ніхто й не сподівав ся.

Сцена осьма.

Пані Пернель, Оргон, Ельмира, Марьяна,
 Клеант, Валер, Даміс, Дорина.

Кле.

Ой, братіку, мовчіть

І гідности своїй образи не чиніть.

Покиньте ви того нікчемного злій долі;

Тепер уже й без вас він касть ся доволі.

Бажайте краще ви, щоб серце навернуть

Він знову міг тепер на праву, чесну путь,

Щоб справив він життя, неправди відцурав ся,

Та правий суд царський змякшити постарав ся.

А ви з подякою підіть до короля,

За те, що він таку нам радість наділя.

Орг.

Се так. Ходім скорійш; до ніг його впадимо
Й за все його добро хвалу йому складимо.
А потім, справивши сей обовязок свій,
Годить ся взятись нам до другого мерщій,
Щоб доленьку ясну придбали в чеснім шлюбі
Марьяна та Валер — коханці наші любі.

КОНЕЦЬ.

